

DISSESSATI^O
HISTORICO-GEOGRAPHICA,

De potissimum

FLUVIORUM

Universi Orbis,

QVAM

CHRISTO SALVATORE FAVENTE
E.

Consentiente Ampliss: Facult. Philosoph.
in Regia Finnerum Acad. ad Auram;

MODERANTE

Perquam Reverendo & Praclariss: Viro,
J. JOHANNE FLACHSENIO,
Iathematum Professore Ordin. Mæc-
enate, Præceptore & studiorum meorum Pro-
motore grata memoria perpetim co-
lendo.

Pro gradu & honoribus Magisterii consequēdis,
publico doctorum examini modestè submittit
CHRISTIERNUS FRISIUS, S. F.

Stip. Reg.

In Auditorio Maximo ad diem 22 Maii,
Anni MDCLXXXV.

ABOE, Exc. apud Joh. WALLIUM, T. A.

и съмънътътъ

*De Fluvius totius universi, pro sum-
mis in Philosophia, merito suo adeundis hono-
ribus, calamo & voce Doctissimè differens,
magna spei Viro Juveni,*

**DN. CHRISTIERNO SAMUE-
LIS FRISIO,**
Affini suo perdilecto.

Ingenii est Flumen, fluvios monstrare
minaces

Et quot vel quales, arduus orbis habet,
Chiddekel, Euphraten, Pischon, Gichon
quoq; qvorum

Ortus ab Edene est, exitus inumerus!
Quot Fluvios monstrat tua Frisi culta
Minerva

Tot laudum fluvios jam tibi rite pa-
ras,

Quin laudum cunctulos cumulat modo
clara Thalia

Sic fluit in portum Frisius ecce bo-
num

L. Mg

ANDREAS PETRÆUS
Theol. Prof.
jam valecudinarius.

CHRISTIER NO FRISIO,
 Philos. Candidate dignissimo, Sympatriotæ, amico & commilitoni singulariter dilecto, pro summis in Philosoph. honoribus obtainendis doctè de Fluviis
 differenti:

Dum Fluvios memoras orbis terrestris, eosq;
 Quo sese exonerent ritè docere cupū,
 Et quas per terras obliquis flexibus errant,
 Quidve vebant undis, unde oriantur item;
 Hinc bene conicio, spumantis flumina in orbe
 Singula cum rapidis fluctibus hacce sonant:
 Quod Tanais, Tiberis, Rhodanus, quod Sequana,
 Tigris,
 Rhenus, Danubius, Vistula, Odero simul,
 Tibiscus, Tamesis, Laxartes, Hermus & He-
 bres

Araxes, Alboris, Metala, Volga, Mosa.
 Gemifer Hydaspes, Hypanis, Fluviusq; Lycormas,
 Palmifer Euphrates, Eridanusq; Tagus,
 Nilus, Pactolus, Ganges, cum Jordanis undis
 Aurifer Iberus, Sala, Garumna, Nicer
 Marsyas & Mænus, Matrona, Mosella, Borysthen,
 Ligeris, Ismenus Dwinusq; Dravus, Halys
 Et Niger & Savus, Strymon tum idusq; Visurgis
 Xanthus ut Simois, Boetus & Albus item,
 Solva-

Solvere non possunt, Friesio qui laudibus amplius
Spumantes nostras, ornat, adumbras, aquas
Auta soror, vicina viro, vche nomine nostro
Aurum cum gemmis, laurea ferta para.
Ante Ararim Partibus bibet & Germania Tigris
Quam Friesi laudes subtiluisse sinas.

Subito sed gratulabundus scripsit
JOHANNES FLACHSENIUS
Math. Prof. Ord.

Dolissime Juvenis, amice sincere:
Illa ingenia veram laudem habent, quæ
ardua tentant, penetrant, perficiunt.
Pusilla vero nescio qua vanitas ebria,
ut adplicem me ad literatorum, curias,
vel aliorum opera fideliter exscribunt,
vel citationibus tot luxuriant, qvot ba-
julare vix centum valent viri; quidam
ita jurant in verba magistri, ut inde
ne latum quidem unguem discedant. e-
tiam si dogmata fuerint & ridicula plane
vel fortassis aperte falsa. Libertas pia,
casta, constans, est condimentum pre-
tiosissimum omnium actionum huma-
norum; si illa fuerit suppressa, quid re-
manebit praeter antiquum chaos & va-
stam barbariem. Praeclare itaq; à Te
factum

factum esse arbitror, quod nobile & ra-
rum argumentum, prorsus alia ratione
quam vulgari explicaveris. Non satis
erat Deo Immortali tot lucidis stellarum
globis amplitudinem mundi exornasse;
in medio quoque; ejusdem locavit orbem
terrarum, in quem sidera, partitis offi-
ciis, suas specificas qualitates effundunt
ad generationes rerum augendas perfi-
ciendasque. Hic vero, proh fidem
prudentium! quam inenarrabili artifi-
cio est digestus: alibi sibi montium inne-
stantur concatenati ordines, ibi se expli-
cant camporum spatia, hic cernitur col-
lium eminētia, istic vorago abyssi se pan-
dit; mox adparet Oceani limbus aridam
ambiens. Interstingvit vero eandem, eo
modo ac in corpore humano venarum
ductus, fluminum adparatus, fluviorum
brachia, & amnium rivi. De quorum
numero, ortu, situ, amplitudine, interio-
ri genio, quoniam, ut omnia soles, ac-
curate disputas, dignam tot lucubratio-
nibus tam sinceris Tuis virtutibus,
tam notabili molestiæ, remuneratio-
nem optat.

T.

D. ACHRELIUS,

Divitiis ingenii & Palladiis artibus copioso;

DN. CHRISTIERNO FRISIO,
Philosophiae Candidato solertissimo, de
Flaviis ingeniosè Disputanti, Amico & sym-
patriotæ meo svavissimo:

Quam sit Pierius operarier Artibus urgens
Curarum stimulos, solicitans animum;
Apprimè morunt, duris in rebus egestas
Quos premit & vexat, Temporis ordo ferus.
Hec in te quadrant, nostri de pube lycéi
Pars bona, mi Frisi! qui colis artis agrum.
Cum tener in cunis essem ac ubera sugens,
Sensisti in felix aspera fata modò.
Vitales ouras liquit nam Sanguinis Auctor
Præclares, subito cælica Templa petens.
Hinc, Matrem, Fratrem, lemet pluresque sorores
Urgere occepit sors inimica malù.
Singula, Divino, ramen, auxilio, superstis,
Ac opera vigili, tristia damna tua.
Nam postquam dociles cœpisti impendere Musis
Annos, & stabiles pedestre condere opes,
Ab ripotens Dominus voluit benedicere cœpiss;
Rompa Professorum Tigz favere simul.

Ad culmen nisi, Nominis ingens decus.
Pro sudore, brevi, largissima præmio, spandens
Pegasides comitæ virginemq; choros.
Dab. Aboz præproperâ manu
4. Idus Majas Anni 1685.

Insignes in re literaria profectus ex
animo gratulabar,

S I M O N Zalpo Met. & Log.
Prof. Ord. h. t. Fac. Ph. Dec.

Viro virtutibus & solidiori doctrina Pra-
stantissimo,
DN. CHRISTIENO FRISIO,
Candidato Philosophiae solertissimo, Pa-
triotæ & amico singulari,
Quid sit Sicanias volvens Amasenus a-
renas?

Quid Rhodanus, Cayster? quidque Atba-
mantis aquæ? (Hermus?
Coruua Danubii quæ sunt? quid Mænus &
Quid Simoës, Cydnus? lenta fluente Dubus?
Frisius expouit meus hoc meletemate,
Pollens

Flumine sermonis, flumina fluxa docet.
Animi intentione quam adparatu ver-
borum prolixior gratulatur

A N D. WANOCHIUS

Phil. praet. & Hist. Prof.

PRÆFATIO

Ad Lectorum candidum.

VT sua quoniam strabit voluptas,
ita & mibi de præclaris haec materias
steriles hos ingenii mei discursus,
in lucem edicero, hoc porissimum negotiis de-
ri credidi: Ut posthabita illa angustia Philo-
sophicæ, que à nonnullis de variis vocum
acepcionibus, materiæ substrate definitioni-
bus, cum nominalibus cum realibus, multo
sepius sudore manifestarum rerum contem-
plationibus, premitti solet; totius orbis ma-
xime insignium studiorum, cum ebullientium
originum, cum univerorum, ad aquatos fe-
bus, viarum deversaries, modorum miracu-
la ac utilitatum insignia encomia, quan-
tum ab optimis auditoribus, recentiorum
mappis, & oculatorem testium fide dignis re-
lationibus, colligi posset, candidè facili-
evoluere, ingenueq; depingere, aggrederer.
Hoc etenim constanter mibi persuasum habui,
quod neminem omnino fugerer, omnem ferè
Fluminum Georgiæ, in illustrissimis Philo-
sophorum prosceniorum, binâ fratre nobis occur-
rere:

... Regni incolam, quomo-
modo rerum naturalium scrutatoribus, la-
bores & difficultates parit. Vel imperii Ma-
thematische civem, unde Geographici ingenii,
genuinus salutatur fæsus. Verâ vero fa-
cie, hæc præsens fluminum contemplatio, Ti-
bi benevole Lector sese stiterit, tituli pri-
mo limini affixus, abundè satis in luce col-
locabit. Nemo enim inficias ire potest, quin
ex perpetuis Philosophorum sanctis, objec*t*i
geographicæ partialis ius, Flumen sibi ven-
diceret, bau*d* secus ac orbis terreni pars, de
cujus mensura & distinctione, Geographia
sciencia audit. Sed si forte adhuc Tibi mi-
nus proclive fuerit, omnem adeo rem in va-
do deprebendere; præsertim cum in hoc di-
scursu, nonnulla, occurrane, quæ potius Geo-
graphiae nuptiæ, quam iugæ, primo obtu-
tu apparent; quod de rebus, precipuis tem-
porum articulis gestis, aliisq*z* memoria dignis,
mathematicæ fluviorum descriptiōni,
certo consilio a me adjunctis, tuto afferi
posse videtur; Paucissimis tum indigitabo,
quod duplex Geographiae genus jam dudum
maximis & Amplissimis viris arriserit: quo-
rum unum dicitur mathematicorū: alterum
vero iugorum. Illud cellurem subjectum
agnoscere, in quantum partes ejus omnes sunt,
varii sicut, longitudinis & Latitudinis, quod
maxime

xime accuratum & digerit ipsi, uno manu
in oceano oscillantibus percommodum. Hoc
verò prater illud, etiam bonam partem Hi-
storiae insigni cum dissentium emolumento
docent, quorum memorie vix minime consu-
litur, ostensum locorum situm, memorabili
quadam re illustrando. Quod ipsum & mihi
ob singularem quandam amoenitatem & ju-
cunditatem persequi placuit. Juxta hoc Can-
dide Lector, breviter tecum conferre animus
est: quod scilicet me non statim falsitatis
orguae, quamvis non per omnia cum veterum
Geographorum, multyugis voluminibus, i-
dem cornu inflare videar; hoc enim de in-
dustria profectum, ut quopiam modo dispa-
tesceret, differentiam omnino dari magnam,
inter veterem & novam geographiam. Qua-
rum prior, consentientibus etiam summis
viris, pestissimum est errorum mare, & in-
quarium vero accedit, Philologis & doctis so-
lum, ad intelligenda veterum scripta pro-
dest. Infinieis quippe mutationibus, omni fe-
rè tempore terrae facies obnoxia fuit, ipsam
etiam naturam paulatim vetustate exeden-
te. Adeò us jam campos videoas ubi Troja
fuit, fretum Anian, bestiis olim ad nutum
granabile, navingantium oculis requiratur,
Rheni ostia Lugdunenses fugiant; alia ma-
ri & flumibus absorpta, alia terra motibus

veris, cum aerelicea vobis *Ginevra*, alia
demum vi militari diruta *G* defolata sint.
Unde *G* facilis ratio, cur hodierni Geogra-
phi, *G* excelsos veterum montes, *G* immensa
etiquorum flumina, insulas ingenes de-
fuderent. Posterior verò à calibus molestis, la-
boribus, imò *G* erroribus immunis est, nullo fere
subsidio, conjecturis ei suspecteibus; ideo *G*
omni bominum generi, *G* maximis vite no-
stre commodis plurimum inservit. Propterea
verò, quod tota *Geographia*, exceptis gene-
ralibus ex singularium descriptionibus con-
stet, *G* unī homini datum omnino non sit,
omnia totius orbis loca lustrare; omnimodam
neg_z veritatem hic promittere audeo, præ-
cipue quod longitudines fluv: concernit, in
quisbus dimentiundis secundum proportionem,
correctioribus mappis, subjuncta mill:scale,
rectâ linea à fontibus ad ostia, ope circini
usus sum. Unde constat longitudines illas
non fluminum curvaturis, sed ab eo seeti so-
li distante applicatas fuisse. Ultimò nec hoc
relaxebit C. L. quod perpetuā alterum ap-
pellatione abstinendo, non vanæ glorie
auram capeaverim, qm̄ potius ne pagella-
rum harum moles preter opinionem, justo
major ex crescere, neg_z sepius illud radiosè
obtunderem, quod hic semel ingenuè fieri
præstat: nimirum me eam hanc dissertatio-

nem quoad res, Justino, Virgilio, Tacito, Livio,
Curtio, Ortèlio, Mercatori, Cluver: Isaaco
Vossio, Varenio, Schultesio, Hofm. Funcio,
Bunoni, Puff. Descrip. Svec. Nob. Gyll Joh. Rö-
nig & Samsoni D' Abbeville, in totū & solidum
jam dudum tacita quedam mentis veneratione
acceptam talisse. Igitur, si tantu' viri, hu-
manitatem suam denudando, in quibusdam,
defecerint, errores illorum pro exiguis ne-
vis in formosissimo corpore habe. Hec jam
sunt, de quibus tuum iudicium expiscari
placuit, quod si dexterè latus fueris, tunc
proper candorem, in meliorem partem ex-
plicaturus, quaerungz à mea tenuitate, pro-
fici potuerunt, non solum mibi calcarad-
des ad plura, verum etiam ad perpetuo
quedam officia, me Tibi obstrictum reades,
Vale.

CAP. I.

De Flviis Europa.

THEOREMA I.

Non pro solœcismo haberi debet, quod
Clarissimæ Europæ Flviis, Disserta-
tionis meæ primitias consecraverim.
Cujus singularis præstantia, eximia digni-
tas, nobilitasq; penè divina Excell. Philippo

Cluverio, jure meritoq; hæc verba exprefſere. Primum ergo de Europa dicemus, longè terrarum celebratissimā, cum ob armorum virtutem, cum propter literarum gloriā, quibus omni aeo reliquis orbis partibus antefuit. Sed decens in ea regionū ordo, majori omnino lucta animum meum vexavit. Quæ ſicut perplurimæ ſunt, ita etiam ſingu- la ſuā gloriā, nobilitate, meritis atq; dignitatibus, ſplendent, fulgent, micant. Ideoq; mæ non leviter in diversa trahebant ſcruti- nia; præſertim verò chariſſimæ Patriæ mæ antiquitatis ſplendor, ejusq; naturalis amo- ris radii, præcipuā quādam luce, oculos meos feriebant. Qvam ego moleſtiam, me ſic ſuperaffe conſido: Ut propriā auctoritate heic nihil novi moliens, Exellentiss: Cluve- rio receptam methodum ſequar, nec non theoriæ Fluviorum Hispaniæ, primam gla- ciem frangendam curem.

THEOREMA II.

§. I.

Omnis omnium temporum Geographos, haud in commodè in duas classes dividi, in præfatione magis candide & clarè oſten- sum; quam inani verborum ſtrepitū, & in- finitis ſiculnearum rationum myriadibus, comprobatum eſt. Sententiarum autem di- vortia

vortis, in qua singuli de una quaq; re inter-
buerunt, aut fere sunt infinita, aut saltem tot,
quot ingeniorum fætus, in utroq; ordine; de-
fæcatis animorum lumenibus, obire licet. Hinc
etiam factum, qvod vix duo, ut ortum, situm,
itinerum modos, aut modorum varia mira-
cula, taciturnitatis velo obducam, in fluvio-
rum hujus vel illius Regni numero, conve-
nerint. Ut pote, qvi in enumerandis Hispani-
æ tantum Fluviosis, ita à se invicem distent,
ut cœli terræq; nimis diffusam intercape-
dinem, opinionum suarum diversitate, imi-
tari videantur. Qvarum ut pauciores, ve-
rarum causarum sunt genuini partus: com-
plures verò deformia quædam levitatis & ig-
norantiæ monstra; Ita cum indignatione
prosuls & rædio, has missas facere necessim
habui. Illarum verò amœniores flosculos,
qui adamantinis omnino gaudent radicibus,
levi penicillo adumbrare. Imprimis verò
certum Fluviorum numerum quod concernit,
Celeberrimo Philippo Cluverio, qui & veter-
is Geographiæ indefessus fuit cultor, & no-
væ felicissimus Paren, memet unicè manci-
passe, exceptis inelytis Patriæ fluviosis, quos ex
alijs addere placuit, ingenuæ fateor, quo præ-
unte septem hac vice Hispaniæ fluvii, ordine ei-
dem recepto, sequenti hoc Theorem: in lucem
prodibunt.

Theo-

THEOREMA III.

De Hispan. Fluvius.

f. I.

Iberus, qui ab antiquis, quibusdam censem
tentibus, *Elix* appellatus; Incolis verò *Ebro*, Gallis *Ebre* hodiè dieitur. Fluvius Hisp.
fatis inclytus, & navigabili commercio di-
ves est. Habet suos fontes in ipsa *Cantabria*,
haud procul oppido *Juliobriga*, sitos. Quo-
rum coēuntere rivuli, ferè ad urbem *Vad-
am* aliis *Vadnam*, amabili quodam con-
jugio, instar maris & fœminæ, *Iberum* pri-
mo generant. Deinde Monte *Occa* natura-
lēm ejus aliisq; fluviis communem cursum
sufflaminante, ab occasu ad ortum, perplu-
rius minorum fluviorum undis innutritus,
procurrit. Præcipue verò a dextro latere *I-
berum* auget *Bilbilis*, vulgo *Xiloca*, in cu-
jus ripa, Martiali Poëtæ natale solum fuit,
ejusdem nominis urbs. Antiquis naturæ scruta-
toribus aqua *Bilbilis* videbatur idonea in-
durando ferro, undè & nobilitata. Sinistro
verò latere, Ibero miscetur *Sicoris* de quo in-
frā. Regiones, quibus commodis suis inser-
vit, sunt *retusæ Cestella*, quam in duas par-
tes dividit. *Navarra* quam alluit. *Arragonia*
ab eodem distincta. *Catalaunia* & *Valentia*,
per quas in *Mare Balearicum* defertur. Ur-
bes insigniores, quas navium usu ditat, sunt:

Der-

Dertosa seu Tortosa, juxta claustrum Fluvii sita, ubi & ingentis operis pons, mercium exonerationi maxime inserviens, eidem artificiosè superstructus. Mora aliis Ibera, unde Fluvio nomen. Cesar Augusta seu Saragoza, laudabili universitate clara. Varia ubi nunc Longronium. Ab hac urbe per 260. millia passuum, usq; ad ostia ejus est navium patiens; superior verò pars per omnia vix luctum capax.

§. II.

Bætis, Vulgo nunc Guadalquivir, non magnitudine aquarum, sed naturæ ordine secundus post Iberum est Hispanie Fluvius. Orsus ejus refertur ad Montem Argenteum in confinio Murcie situm. Censer Hofmann: quod Bætitio sit punica vox a ΒΑΤ, pernoctare: proprierea quod tribus in locis stagnet. Primo in ipso fonte, secundo ad Cordubam, testio versus ostia, ubi Avernum lacum sive Libyftinum efficit. De hujus Fluvii virtute canit, Mart:

Bætis olivifera erinem redimire coronâ,
Aures qui nitidis velkera cingis aquis.

Mediocris primo nascitur: in mediam autem Bæticam regionem proiectum, plurimi Fluvii minore non parum augent. Præcipue vero Singulis, cuius ortus affinitate urbis Granada & ejus Acad: satis est clarus. Placido tamen alveo ad oceanum usq;

usque fluctus suos promovet : adeò ut nulla
ferè molestia navigantibus, ex adverso flumi-
ne creetur. Multæ tamen naves ad scopu-
los allisæ, quibus Bætis passim obnoxius est
periere. Andalusiam in duas secat partes.
Urbium clarissimas irrigat : *Andujar, Cordu-
bam, & Sevillam*, Latinis *Hispalim*, tantæ
Magnificentiae urbem, & clara universitate
insignem, ut proverbium de se habeat : *Is
qui Sevillam non vidit, nihil mirabile vi-
dit.* Tandem ad *Fanum Luciferi*, se in Oce-
anum Gaditanum exonerat, ubi portus in-
signis, & quidem talis ut omnes naves su-
perioribus urbibus interdicere & excludere
possit, si velit.

§. III.

Anas, eodem ordine tertius est Hisp:Flu-
vius. Vulgò *Gaudiana*, quod idem est ac
Fluvius Ana, quia *Guad* Arabibus fluvium
denotat. *Ana* verò quid significet, Hofm.
in suo Lex: prolixè satis demonstrat. Ortus
hic fluvius secundum recentiores, ex *agro
laminitano seu Campo de Montiel*, *Lusitaniam* à *Bætica* distingvit. Primò nullis ad-
ventitiis aquis, liquor ejus turbatur : lon-
gius autem progressus, quosdam obscuros
fluvios secum in *Gaditanum* mare promo-
vet. De insalubritate hujus *Anatis* Buno ita:
Fluvius hic aquam babet adeò insalubrem,
ut ne

ut ne pisces ejus, exceptis anguillis, probemur. Notabile de hoc fluvio (si modo verum) est illud, quod dicatur apud urbem Mediolanum Vulgo Medelinò, se totaliter cuniculo condere, post 6 autem vel 8 milia pascuntur. Hoc spatium ab incolis dicitur pons, super quo 10000 ovium pascuntur. Urbium Clarissimæ in ripa ejus sunt. Mediolanum, Argamasilla, Merida ubi & antiquus Romanus pons fluvio superstruatus est. Badajos, Extremaduræ hodiè metropolis. A primis fontibus ad ostia 60000 passuum longus.

§. IV.

Tagus Vulgò Tajo vel Tejo. Celeberrimus hic, & Poëtarum scriptis maximè inclytus Hispani: Fluvius est. Qui aurea ramenta ut & Margaritas eum quandoq; evomisse dicunt. Ovid. Amor i. 15.

*Cedant carminibus Reges, Regumq; triumphi;
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.*

Nominis impositionem habet Hofm. undè eam desideranti patebit. Geminus fonte ex monte Orospeda descendens, Castiliam novam, Lusitaniam, & Portugalliam in æquales ferè partes distribuit; multisq; obscuræ famæ fluviis auctus, propè Ulyssiponem demum magno æstu in Oceanum decurrit, 440 passuum itineribus confectis. Urbium quas

pene-

penetrat clarissimæ sunt, *Toletum*, in umbili-
co Hisp. Acad. Archiepiscopali sede & ve-
teri quadam arce insignis. *Libora* seu *Tala-
vera*, olim *Elbora*. *Norba Cæsarea* seu *At-
eantara*, antiquo Romano ponte memora-
bilis. *Scutabis* hodiè *Santarenum*. a D. Irene
virgine ibi martyrium passâ, nomen habens.
Ulyssippo, seu *Olivippo*, nunc *Lisbona* seu *Lisboa*,
omnium Hispaniæ urbium maxima, & se-
ptem collibus imposita. Portus ejus apud
Historicos maximè memorabilis. *Pilcium*
& *ostrearum Tagus* maximè ferax est.

§. V.

Durius, vulgo *Duero*, quintus & maximus
Hispaniæ fluvius est. Propè *Numantiam*
excisam, Vulgò *Almasan*, primum è terræ
canalibus placido alveo profluit. Deinde
Pisoracæ, *Tormes*, aliorumq; per plurimorum
fluviorum undis rapidior factus *Astures* &
Vestones, *Gallæcos* & *Lusitanos* disterminans,
magno sanè impetu, urbem *Portum* præter-
vehitur & paulo inferius in Oceenum devol-
vitur. Alluit urbes: *Soriam*; *Oxanam*, *Val-
dijolerum* seu *Valladolid*, quæ tamen superius
ad *Pisoracæ* ripam sita est, Acad: & totius
Legionis juridico conventu non minus cla-
va; quam magni illius Argonautæ *Christoph.*
Columba seu *Coloni* morte memorabilis. Qui
A. Christi: 1506. die 20. Maij ibi fatorum leges
imple.

implavit. *Cemore nunc Samora, Lamego,
Portus.* à primis fontibus ad ostia usq; 480.
mill: passuum itinera facit.

§. VI.

Minius aliter *Mino*. Oritur in *Gallecia*,
juxta vicum *Castro de Rey* sive ex *Asturorum*
finibus de quo scriptores nihil notabile pro-
didere; præter hoc quod regio quam bissecat,
sit æris, plumbi, & minii uberrima, unde
fluvio nomen. *Urbium* potissimas alluit.
Lucum Augustum seu *Lugonem*, *Oriensem*,
Deinde fluvio *Aviā* aliisque auctus, *Tiden*
seu *Tuy* urbem rigat, & apud oppidum *Ca-*
minans aliis *Canubam* in *Mare Atlanticum*
effunditur.

§. VII.

Sicoris seu *Segre* aliis *Agua Naval*. sub
Pyrenæis montibus oriens, per totam *Cata-*
laniam in *Iberum* decurrit. Ad hunc C.
Cæsar, Pompejanos duces *Petrem* & *A-*
franum, siti ad deditioñem compulit. Ha-
bet in sua dextra ripa urbem *Acad:* & ve-
tustatis monumentis clarissimam, nom: *Iler-*
dam seu *Leridam* Lucan. lib. 4.

- Super bunc fundata, vetustâ (dis-
Surgit *Ilerda* manu: placid: prelabitur un-
Hesperios inter *Sicoris* non ultimus amnes;
Saxeus ingenti, quem pons amplectitur arch,
Hybernat passurus aquas &c..

In

In sinistra verò ripa, ubi Ibero confunditur,
habet *Carthaginem* veterem ab *Hamilcaro*
conditam.

THEOREMA IV, *De Galliae Fluvios.*

S. I.

Ure istius methodi, quam initio mihi observandam proposui; Clarissimis scriptoribus memorabiles Galliae fluvios, secundo loco, simplici adumbrabo minerva. Horum Cluverio sex numerantur. *Mosa*, *Scaldis*, *Sequana*, *Ligeris*, *Garumna*, & *Rhodanus*.

S. II.

Mosa Germ. die *Mase*, *Gallis la Mense*. Insignis Galliae Belgicæ fluvius est. Ex monte *Vogeso*, non procul e *Lingonum* finibus, primò uno alveo, ad urbem usq; *Me- gen* in *Geldria* procurrit. Et infra eam, vix minimam sui partem, bino alveo, circumdato D. Andreæ munimento, Vahali communicat. Nihilò minus tamen alveum spatio aquarum majorem retinet, qui sub nom. *Mose* ad vicum usq; *Bochoven* devolvitur. Indè verò ad arcem usq; *Lovestenium* diversus alveus, *Novus* dicitur *Mosa* Vulgo de *Niue Mase*. Oppidum verò *Gorichonium* prælapsus, geminum fert nomen! dicitur enim, de *Niue Mase*, & de *Merlae*, ad *Fla- redin-*

redingam usq; oppidum. Infra id verò simplici vocabulo ad Oceanum usq; Mosa audit. Hoc verò hic observandum, quod Moses illius veteris inclytus alveus, & apud Tacitum memoratum flumen, ab oppido *Megen*, in illas terras certo alveo devehatur, quæ jam in dextra ejus ripa *Huesden*, in finistra verò *Gertrudenberg* oppida, sustinent, nullis in *Vabalem* aquis transmissis.

S. III.

*Scaldis. Scaldium Cæsari. Ptolomæo Tabuda. Vulgò Scheld. Joh. König Staldis. Gallis l' Escaud. In Veromanduis primò scaturit, seu in ipsa Picardia, paulò supra Montem S. Martini & Castelletum arcem, Vulgò le Castellet. Initio multis torrentibus austior redditur. Longius autem provectus Scarpe & aliorum amnium perplurimis conjugiis ditescens, per Flandriam & Barbaniam decurrit. Deinde bino ostio infra Antverpiam, uno per Walachriam, magno cum fremitu in Oceanum devolvitur, undè & ipsi nomen *Hont à latratu*. Altero verò per Scaldiæ insulæ littora, in eundem grandi ac spatiose littore immittitur. Urbium Clatissimas irrigat: Cameracum maximè permunitam. Vulgò Cambray; Valencenam Vulgò Valenciennes seu Valenchiennes. Marcianam Vulgò Marchieves nobile virginum Monasterio.*

*naferium. Tornacum, Gall. Tournay Germ.
Dornik, cum valida ac recens extructa ar-
ce permunitam. Gandavum, ubi recipro-
cantis oceani æstum primò sentit. Tenera-
mundam, Rupelmundam &c denique Ant-
verpiam.*

S. I V.

*Sequana aliis sequanus. Vulgò seine. In
Burgundia finibus propè coenobium S. Se-
quani, Vulgò S. Seyne primum emergens,
Campaniam Gall. champagne. Franciam.
Gall. la France. Normanniam Gall. Nor-
mandie, interfluit, & mare Britanicum
petit. In itinere, ab uitoq; latere miscen-
tur ei, innumeri ferè minores fluvii, quo-
rum notiores sunt. Albulæ VI. Aube. Isaura VI.
S. yonne. Matrona. V. la Marne. Esca, Gall: l' ei-
se. Urbs quibus coronatur, Celebriores sunt.
Cœfilio, Vulg: Castillon. Barrum, V. Bar ad
sequanam, quia alia ejusdem nominis Albu-
la fluvio adjacet. Merium, Vulg: Mery, Me-
lodunum, Vulg: Melun en Castinois. Lute-
ria aliis Parisi vel Lucretia Parisorum, Im-
perii sede & nobili Universitate clara. Ro-
remagus, Vulg: Rovian. Urbs maximè opu-
lenta, ArchiEpiscopali & Parlamenti sede in-
fignis. Demum inter Urbes, Hunflutunz
Vulg: Honfleu, & Harfletū Vulg. Harfleu, qvarū
priorē in sinistrum, posteriorem vero in
dex-*

dextreum Titterus, remanentes, 10000 p----
spatioſo æſtuario, ſe in mare Britannicum
exonerat. Refluit illud qvotidiè bis ad Pa-
rifios usq; qvo naves fert onerarias, ultrâ i400
vini cados continentes.

ſ. V.

Ligeris, aliis *Liger*. Gall: *la Loire*. Hic
Galliae Fluviorum verè eſt Rex, cum propter
magnitudinem nimiam, tum commoda pro-
pe innumera, quæ ſuis accolis, imò toti Gal-
liae Regno præstat. Multas enim urbes, &
Muſacum Palæſtris inſignes, & artibus ma-
nuariis memorabiles, in ſuis & ramorum fu-
erum ripis fovet. Primo alveo à radicibus
montis *Gebennæ*, ex *Auernorum* finibus, de-
currit. Et qvidem leni tractu, navium adhuc
impatiens per *Velaunorum*, *Segusanorum* &
Niverninorum regiones labitur: aliis vero
per plurimiſis fluiis, ſpatioſior & navigabilis
factus. Clarissimum vero imprimis ei mi-
ſetur: *Elever* vel *Alier* urb: *Molino*, ubi optimi
cultelli conficiuntur, memorabilis. Deinde
Eura *Vulg.* *Auron*, urbe *Caffeauonuf* vel
Viarons & ejus florentiſſimā Acad. clarus.
Clanis, *Vl. le Clain* vel *le Din*, Urbe *Pictavio*
Gall. *Poitiers* & ejus Acad. inclytus. *Medua-*
væ, *Vl. le Mane*, Urbe, *Andegavo* quæ & *Ia-*
liomagus, & ejus Universitate nobilitatus. Ut-
biuum, quarum uibis ipsius *Ligeris* Alve-
us in-

us intervit, clarissimæ sunt. *Rodumna Segusianorum*, ubi primum navigari incipit. *Genabum*, prius *Cenabum Carnutum*, Gall. *Orleans vel Gyen*, Acad. memorabilis. *Salmurium*, Gall. *Saulmur*, sede Acad. Nobilitata. *Nantes ad ostia ejus*, ubi tandem se in Oceanum exonerat. Olim propriis comitibus, deinde *Ducum Aula*; nunc *Episcopali & Academiæ sede*, aliisq; ornamenti maxime clara.

§. VI.

Garumna, Vl. Garonne. Primo se sub radicibus montium Pyrenæorum ostentat. Deinde *Aquitanos & Celtas*: prov. *Narbonensem primam & Aquitaniam secundam* a *Novempopulana* provincia & *Aquitania* tertia dividens, in Oceanum Aquitanicum se exonerat. Superiori suâ parte, nisi nivibus resolutis, & hyberno imbre intumescens vix navigabilis; inferius vero ubi proprius ad ostia vergit, & multis aliis fluiis accrescit, saepius turbulenti pelagi instar exæstuat & præternavigantes jactat. Urbium clarissimas, *Gazumna* fœcundat. Non procul ab origine *Sonsiatum Oppidum*. *Tolosam Vl. Thoulouze*, Acad. insignem. *Agennum, Vl. Agen*, cuius circumjecta regio mirè fertilis & rigua est. Propè ostium *Burdegalam*, Gal. *Bordeaux*, universitate insignem. In medio ostii, quam

la Bouche de Garone vocant, scopulo cui-dam insidet turris, admirandi operis, a Ludo-vico 14. magnificentissimè extructa, ubi ignis noctu navigantibus prælucet.

§. VII.

Rhodanus, vñ. *le Rosne*: nascentis verò flu-minis accolis *le Ros*. Nonnullis maximus europæ fluvius, excepto *Danubio* & *Rebno*. Magno tatis impetu, vehementiqt; alveo, ex Alpium jugo, quod vñ. *Furca mons* dicitur procurrit. Navigabilis autem non est, pri-usquam per *Lemanum lacum* delapsus, Ara-ris Vulg. *la fosne*, advenis aquis locupletior factus, grandissimarum quoque navium pa-tiens redditur. Præsertim pluribus minori-bus auctiis, ut: *Isara* Vulgo *l' Isere*, urbe *Gra-ssianopoli* Vulgo *Grenoble* & ejus Acad: clarus. &c. Urbium quibus nobilitatur po-tiores sunt *Geneve*, ad *lacum Lemanum*, Aca-demia ut & civium libertate nitida. *Lug-dunum Gall.* *lyon*, in colle imminente *Rho-dano* & *Arari*, egregia Acad: & commerciis florens. *Valentia Gall:* *Valence*, in regio-ne *Segovellanorum*, Acad: insignis. *Avenio Gall:* *Avignon*, Universitate inclyta. Pau-lo post tribus estiis mari mediterraneo se im-mittit, de quibus vid: Hofm. Mirabile planè de hoc fluvio illud est, quod *Lemano lacu* ex-

ceptus, imperium teneat, seq; per medium a-
gens, quantuscunq; venit, egrediatur.

THEOREMA V.

De Britanniae Fluviosis.

§. I.

A Continente Europæ solo, ad Britanniæ insulas tranare, nullum mihi videtur commodiusiter, quam fretum *Pas de Calais*. Saltando superare: ubi Oceanus Britannicus in arctissimas fauces, a Britannia majoris, & Galliæ littoribus, compellitur. Hancum de fluviosis variis variis luci dederunt discursus: Sed quos nec leviter libare, mihi hac vice fas est; cum harum pagellarum angustiâ, propositam methodum persequi jubear, ita ut tres tantum Britannia Majoris fluvios hoc theorema quintum exhibeat.

§. II.

Tamesis, Britannia fluviorum celeberrimus est. Cujus fontium unus in *Glocestriæ* finibus conspicitur. Alter verò in ipso Comitatu *Oxonienſi*. Horum ripuli, *Isis* & *Tanera*, ad urbem *Douceſtriam* concurrentes, mu-
euo quasi nominum & aquarum conjugio, *Tamesis* primò gignunt: Longius autem di-
lapsus, per plurimos minores fluvios ab utro-
que latere excipit, quorum potissimi, Anglis
VI. dicuntur, *Kenet*, *Cherne*, *Cot*, *Ley*, *Med-
way*.

way. Urbium ei adjacentium, nobilissimæ sunt: *Oxonium VI. Oxford.* Incomparabili Musarum domicilio, perelebris *S inlyta.* *Windfora.* *Londinum VI. London,* Britannis verò *Caerlud,* metropolis Angliæ, Imperii sede, Parlamento, & studiorum Palæstra insignis. *Greenvicum*, Angl. *Grinwich.* Tandem ad iusulam *Skeppi*, mari germanico magno quodam æstuario miscetur. Ad hunc fluviū C. Julius Cæsar, cum Britannis primò terribilis fuisse, appulit.

S. III.

Sabrina vel seavern, secundus Britanniae fluvius. Hunc Mons *Plymūmon* & Comitus *Mongomeriensis* primò vident. Unde statim tot curvaturis & flexibus devolvitur, ut redditum ad suos fontes facile persuadeat. *Val-*
liam ab ipsa *Anglia* disterminans, in Hybernicum mare sese exonerat. Urbium clariſſimas; *Salopiam VI. shreusbyri. Vigorniam* *VI. Worcester;* de hujus urbis collegio sa-
cerdotes uxorati A. C. 960 a Rege Eadgaro,
puli sunt. *Theociuriam, VI. Tewkesburi,* apud Britannicos historicos in descriptione
prælii, Laestrensi familiæ funestissimi, sa-
pius obvia. *Gloceſtriam, VI. Glouceſter,* & ad
ostium, *Bristolium* alluit & irrigat.

S. IV.

Humber vel Umber, aliter *Habus*, *Abapus*
vel

vel Abus: latissimus Britanniae fluvius. Vel potius æstuarium quoddam, ubi fluvii: *Dre-ventio*, *Urus*, *Ara & Trenta*, aquas suas mi-scent. In hujus sinistro latere, urbes *Hon-don*, *Hull*, *Warbam*, & *Kelnesey*, apparent: dextro verò littore *Barton*, *Thorton*, *Grunsbys* & *Salfleet*, conspicitur. De hoc & Thamesi nonnulli scriptorum illud observarunt, quod nivibus liquefactis, vel pluviis abundè caden-tibus, non intumescant.

THEOREMA VI. De Germanie Fluvibus.

§. I.

In quantum res cum temporibus mutantur. Vel hinc judicatu facilimum erit: Quod terris informem, montibus asperam, cultu, aspectuq; tristem, in universum sylvis horri-dam, aut paludibus fœdam, utrisq; inviam, veteres Germaniam depinzerint. Qvam nunc terrarum cultu, urbium splendore, ædificiorum magnificentiâ, Musarum Domiciliis, morum elegantiâ, & religionis puritate, non so-lum cum cultissimis facilimè posse couferri, qvin & reliquis ferè omnibus Europæ regio-nibus longè præferri, sequens fluviorum ejus, qvamvis umbratilis & opaca pictura, luce ta-men meridiana clarius, in illustri lucis pro-scenio collocabit.

§. II.

Rhenus. Germ. der Rhein vel Rhyn/ Gall. le Rbin. Batavis de Rhyn. Bino fonte, ex summis illis alpium jugis, Gotharde & Adula oritur. Qvorum rivulorum, septentrionalis dicitur der Vordere Rhyn: meridionalis verò der Hindere Rhyn. Ab ipsis cunis brevissimo spatio emenfi, mutuisque undis corroborati, Curiam uno alveo præterlabuntur. Loco scaturiginis meridionalis, refertur sacelli, qvondam Nymphis dicati, ruderā adhuc cerni. Deinde Constantiensem lacum seu Brigantinum, Vulg. Bodensee, Rhenus petit. Indè verò erumpens, Constantiam scaphusamq; rigans, Sveviā ab Helvetia distingvit. Postea, Arolā, Helvetiæ fluv: excepto, Valdhusiam, Laufenburgum & Rhenofeldiam præterlabens. Basileam urbem Acadmeia in signem alluit. Hinc per Alsatiā tendens, juxta Novoburgum, Brifacum & propè Argentoratum, Vulg: strasburg, urbem Musarum Domicilio nobilitatam, fluuit. Longius progressus, Solhoffam, Philippoburgum, spiram, Manbeimum rigat. Ubi fluv: Neccer, Heidelbergensi urbe & ejus Acad: claro auctus, Wormatiā & Oppenbeimum prætervenbitur. Hinc ad Moguntiam Vulgo Menz/ literarum sede, & decem annorum ingenti labore, mirabilique opere, iussu C. Magni, ex-

eructo ponte ligneo 500. passus longo: postea
verò paulò ante mortem Imperatoris, omi-
noso quasi incendio, tribus horis deleto, ma-
xime memorabilem; *Menum* fluvium, ad
qvem *Francofurtum* conspicitur, recipit. De-
inde juxta *Ingelheimum*, *Bingium*, *Baccha-
racum*, & *Vesaliam* superiorem, devolvitur.
Ulterius Trevirensi ducatur in duas partes di-
viso, *Mosella* fluv: augetur, qvi *Treveranam*
urbem, Vulg: *Trier*, Acad: nobilitatam, alluit.
Postea, *Rhenus* ad *confluentes* Vulg: *Coblenz*,
Antenacum, *Coloniam Agrippinam* urbem
ingentem, populosam, munitam. Acad: A.
C. 1388. fundata, & *Agrippinae Neronis Ma-
tris natalibus*, undè & ipsi nomen, maximè
inclytam. *Duseldorpium*, *Ordingam*, fuit.
Hinc per *Clivensem* ducatum, *Duisburgum*,
ubi *Ruram* fluv: imbibit, *Orsoviū*, *Rhenober-
gam Vesaliām* inferiorem, ubi *Lippiam* fluv:
excipit: *Reesium* & *Emericum*, ingenees ripa-
rum suarum amoenitates, fovet. Tandem
ad arcem *Schenkiam*, in duo cornua dividi-
tur, qvorum sinistrum, *Noviomagum* Vul:
Nimwegen tangens, & in *Mosam* impetum
dirigens, *Vahalis* dicitur. Dextrum verò
Trajectum inferius Vulg. *Utrecht* petens,
omni ferè vehementia amissà, à *LugdunoBa-
zevorum* Vulg: *Leyden* Conspectum, inter vi-
cos *Kamwijk* & *Noordwijk*, Oceano germa-
nico.

nico misceretur. Hoc antiquus etiam Rheno
alveus est, quem crebræ Oceani irruptiones,
sæpius retroactis aquis; magnaq; are-
narum mole congestâ, ita obstruxerunt, ut
indè ad meridiem spectantes regiones, novo
ostio secare, coactus sit, quod jam dicitur
Leek, & urbem Schoonhawen alluens, oceano
excipitur. Longitudo hujus fluvii à primis
fontibus ad ostia ferè 100 mill. Germ. mensu-
rari potest. Plura qui cupit de Rheno, & ipsius
nominis derivatione, adeat Lex. Hofm.

§. III.

Amasius, *Amasia* vel *Amisia*, Vulgo *Ems*,
habet suos fontes in *Vestphalia*, & Co-
micatu *Ravenspergenfi*, non procul ab urbi-
bus *Ridberg* & *Delberg*. Inde procurrens,
Urbes *Munster*, *Greve*, *Lingn.* *Meppe*, *Imer-*
dum & *Emden*, magna riparum suarum or-
namenta alluit; nec non in Oceanum Germ.
paulo infra *Emdam*, devolvitur. $30\frac{1}{2}$ mill:
Germ: à primis fontibus in longitudinem
progressus.

§. IV.

Visurgis Vulg: *Weser*. Primum in Franco-
niæ finibus ex *Meliboco* Monte profiliens, *Vee-
ra* vel *Wer* dicitur. Propè *Smalcaldam* urbē
protestantium conventu celebrem, *Isenacum*
& *Allendorf* labitur. Ad Mundam verò *Ful-
da* Fluv. auctus primum *Visurgis* aut *Weser*

i. e. aquæ seu flumina, audit. Deinde magno alveo, Hoyam, & paulo infra Verdam Allera receptâ, majori adhuc, Bremam, Stosel, & Dresdam præteriens, Oceano germanico sese insinuat. Mundâ caprâ, à victore Tillio, Anno C. 1626. in huncfluvium 2500, occisorum civium projecti sunt. Longitudo ejus à Mundâ ad Ostia usq; est 40 milia Germanicorum communium.

§. V.

Albis Vulg. *Elbe*. In Bohemiæ finibus, e valle Montis Gigantei, Vulg. der Riesenbergl quæ accolis dicitur *Vallis Diaboli*, der Teufelsgrund primo alveo procurrit. Deinde per Bohemiæ, Misniam, & Saxoniam 86 mill. germanicorum itineribus confectis, inter Ditzmarsiam & Keidinger lant, Oceano infunditur. Fluviorum, quibus subinde ditescit, potiores sunt, *Molda*, urbe *Praga*, Joh. Hussi doctrinâ non minus beata, quam Bohemorum regum & Musar: nitidissimâ sede insignis, *Egra*, *Sala* & *Ortelka*. Urbium maxime memorabiles in utraq; ripa sunt! *Dresda*, Muniæ nobilissimum caput, quam in duas partes divisam, stupendæ artis, lapideus pons, continuam reddit, *Misnia*, *Torga*, *Wittenbergæ*, antiquis *Calegia*, Lutheri concionibus & literarum domicilio clara, *Magdeburgum*, olim *Parthenopolis*, i. e. *Puerarum* urbs

urbs, quia Veneris simulachrum in currū
stantis, cum tribus Gratiis ibi celebatur.
Hujus urbis laudes, quidam his versibus de-
pinxit:

Nobile se nobū Magdeburgum ostentat, & aliae
Insignes turres ac templa extendit in auras:
Salve urbs pace potens, salve clarissima bello,
Nomine Parthenopen referens, tace dæmona
factū.

Luneburgum, Urbs Sax. inferioris insignis,
edificiorū superbiā, salinis & opum copia
clarissima. Hamburgum, urbs Holsatiæ ma-
xima. Gluckstadium.

§. VI.

Traua. est parvus quidam Stromarie flu-
vius. Ibi & oritur, ac brevissimo quodam
spatio, & flexu quasi semicirculari, Urbes:
Segeberg, *Odesle* & *Lubek* irrigans, juxta
Travemundam in *Balticum* mare erumpit.

§. VII.

Viadrus, aliter *Viadus*. Germ. *Öder* ab
aucupibus, qui passim circa hujus fluvii fon-
tes extructas casas avium captandarum cau-
sa, *Odre* dicunt. Primo fonte in *Silicie* &
Moraviae finibus, non procul ab oppido *Öder*
comparens, per *Silesiam*, *Marchiam* & *Po-
meraniam*, in lacum das gros *Haff* decurrit.
Unde dupli, vel ut quibusdam placet tri-
pliei

plici otio mari Baltico miscetur. Urbium clarissimas in utraq; ripa sustinet: *Preslaviam*, *Glogaviam*, *Francofurtum Acad.* laudabili nobilem, *Custrinum & Stetinum*, eximia in Saecos fide, clarissimam. Aliis minorebus flaviis subinde augetur, præcipue vero *Bobero*, *Neissa*, & *Wartâ* poloniæ fluvios. Longitudo *Viadri* est 70 mill. Germ.

§. VIII.

Vistula, *Vistulla*, *Istula*, *Visula & Bisula*, hodie *Weissel*. Antiquos apud autores variis nominibus occurrit. E monte *Carpato* in *Tescinensi ducatu*, haud longe à *Viadri* fontibus, primò dimanans, *Cracoviam* Poloniæ Imperii sedem, *Warsaviam*, *Iborunium*, *Chulmiam*, *Graudentiumq; alluit*, nec non paulò supra arcem *Heus*, in duas dividitur partes, quarum ad orientem spectans & *Nager* dicta, in finum quendam nomine *Frisch Haff*, effunditur. Occidentalis vero infra *Dantiscum* in mare Balticum labitur, insulam *Neringam* magnâ ex parte ambiens. Præter nonnullos ignobiliores rivos, quibus *Vistula* intumescit, celebrioris famæ fluvios recipit, *Villocum* aliter *Vyflok*, *Bugen & Drisenem*.

§. IX.

Danubius vel *Ister*, fluviorum Europæ facilè princeps, de quo græci & Latiani autores

res multa memorie prodidere. Nomina illa
promiscue universo fluvio à quibusdam at-
tribuuntur; nonnullis vero hae cum distin-
ctione, ut pars superior *Danubius*, inferior
vero & ostium magis vicina, *Ister* dicatur.
Hujus Fluminis non minus quam Rheni pa-
rentem se *Suevia* jactat, ut Claudiani volunt
versus test. Hofm.

- - - - sublimis in Arcton,

Prominet Hercyniae confiniis Rhetia silva,
Quæ se Danubii iacetat, Rheniq; parentem,
Utraq; Romuleo pretendens fluminare regno.

Ibi etiam in mediocriter edito colle primò
nascitur, propè oppid. *Villingam*, & indè
devolutus, *Dutlingam*, *Fridingam*, *Ebin-
gam*, *Ulmamq; Sueviæ urbes* rigat. Quibus
relictis per *Bavariam* juxta *Neoburgum* &
Ingolstadium urbem Acad. clarissimam,
Ratisbonam VI. *Regensburg* Urb. antiquam
populosam & amplam, olim *Augustam Ti-
berij*, nonnullis vero *Coloniam Quartano-
rum* dictam, quod quarta legio Italica, hic
stationem perpetuam haberet, habitur. Ad
hanc Danubius operâ Imperat: Henr. v. tali
ponte lapideo junctus, cuius parem nec *Da-
nubius* nec *Rhenus* vidit. Hinc ad *Straubin-
gam*, *Deekendorf* & *Paraviam* Vulg: *Passaw*,
amplam quidem sed totam fere ligneam
contendit, ubi relicta *Bavariæ* *Austriam* in
duas

duas partes secando Lintium VI; Linz & Vienna, Imperii Romani sede ac nobili Acad: insignem prætervehitur. Postea, Hungarie fines ingressus, Posonium VI: Presburg, Arrabonem VI. Rab, Komariam, Strigonium VI. Gran, Vaciam, Budam, Coloczam, Taurunum Italis Belgrado, Nander Alba Hungaris, Griechisch Weisemburg / Germanis, rigat. Sic relicta Hungaria Ister dicitur, & inter Vallachiam, Bulgaria, ac Moldaviam, in Pontum Euxinum sex ostiis: Thiagela, Borea, Falso, Pulchro, Narecio & Sacro, quorum duo tantum sunt, navigabilia, tanto cum impetu effunditur, ut per Viginti leue; in Mari dulcis habeatur. Ubi primo conspieitur vix est anseribus navigabilis; aliis vero allabantibus flaviis subinde austus, in immensam prope magitudinem tandem excrescit. Sexaginta fere navigabiles sunt fluvii, quos ab utroq; latere recipit; quorum potiores in Svevia sunt Ilera & Mindela. In Bavaria, Licus, Almonus omnium Germ: fluviorum pisculentissimus, Nobis, Regen & Isara. In Austria, Ilza, Trauna, Enezu & Moravus. In Hungaria Leitha, Vogus Arrabo, VI: Rab, Grana, Dravus, Tibiscus & Savus. In Valachia vero Bulgaria & Moldavia: Moscus, Aluta, Cibrus, & Hierassus. Longitudo universi hu-

jus

ius fluvii à Jornand: teke Hofm: milli-
centorum millia passuum-collecta est. Latitu-
do adeò magna ut ab Ovid: l. 5. Tristi-
um quasi per Excellentiam Latus, appelletur.
Profunditas denique ejus in pluribus locis
200. pedum esse dicitur. Varias vix sper-
nendæ magnitudinis insulas fovet. Aquæfer-
ri colorem habentes, ad potandum atque bal-
neandum, s̄vaves, utiles, salubresq; vehit,
optimorum piscium copia abundat. Ratio-
nem nominis gestiens adeat Lexic. Hofm:

THEOREMA VII.

De Italiæ Flaviis.

§. I.

Fluminum Germ: cataractis sic breviter
ob oculum positis; ebullientes corundem
scaturigines & ornamenta summa, in *Italia*;
solicita circumspicere mente, ratio instituti
jubet; ubi quæsumum usum, *Padus* primò præ-
stabit.

§. II.

Padus VI. le po, Germ: Paw. Græcis Eri-
danus, Phaetonis poena apud Poëtas multum
nobilitatus. In Alpibus & Vesulo monte, par-
vis se primum fontibus colligit; ideo exilis &
macer, Salutias præterfluit; aliatum verò
aquarum accessione auctus, jam ditior

germania

maniolam ; Carinianum, August: Taurinorum
VI: Turin, Verucam VI. la Chiusa, Crescen-
zium & Tridinum urbes rigat. Deinde re-
lictis Sabaudiae oris Casalem urbem alluens,
ac Mediolanensem ducatum penetrauit, Va-
lentia, Placentia & Cremona, urbibus ex-
cipitur. Tandem per ducatum Ferratiensem,
magnâ granditate opimus, & zo. mi-
noribus flaviis innutritus, per septem ostia
Adriaticum mare perfundit; sed de iis con-
sulatur Hofm: hodie qvippè non agnoscit
nisi qvatvot. Fluviorum minorum Padus,
potiores, in Sabaudiae Ducis ditione imbibit:
Varetam, *Mairam*, *Maleam*, *Doriam* mi-
norem & *Majorem*, *Serviam*, *Sessiam*, & flu-
ram: in Mediolanensi ducatu; *Tanarum*,
Trebiam, Romanorum clade illustrem, ubi
Hannibal Sempronium cum omnibus Roma-
nis, suâ hieme vicit. *Ticinum*, *Verbanum*
lacum, nunc *Lago Magiore*, transiens, urbe
Ticino VI; *Papia* vel *Pavia* & ejus Acad, in-
signem. *Adduam* VI. *Addam*, *Larium* la-
cum nunc *Lago di Como*, pertluere. In Mans-
tuana ditione: *Parmam* urbe *Parma* & e-
jus Acad clarissimum. *Ollium*, nunc *Oglio*,
lacum Sebinum, nunc *lago d' Isèo* pene-
trans. *Minium*, nunc *Menzo*, *lacum Be-*
nacum nunc *Lago de Garda* percurrentes

&c

Mantua urbe per celebris. In Ferrariensi ducatu, Rhenum vi. Reno, urb: Bononiæ vi. Bologna & ejus Acad: memorabilem. Longitudo hujus est 285 mill: magnorum Italicorum, quantum 60 uni gradui respondent.

§. III.

Athesis, Germ: Et scb: VI: nunc Italica Adese vel Adige, in finibus Rhætorum & Valle Venusta ortus, Per Tirolensem ducatum, Tridentinorum fines, Urbem ipsam Tridentum Italica Trento, famoso illo consilio, qvod communiter dicitur Tridentinum, per celebrem, & a Theodorico Ostrogothorum Rege multo cinctam, rigans. Veronam clarissimam venerat urbem, quæ quatuor pontibus Athesis neicit, interluens, longo tractu Pado parallelus, haud procul urbe Brundusia, 120. mill: Italie: itineribus confectis, in mare Adriaticum decurrit.

§. IV.

Arnus VI: Arno, rapidissimus Tuscia fluvius, ex Apenninis montibus precurrens, per urbs Florentiam & Pisam, florentissimam Acad: insignem, Ligusticum mare petit. Longitudo hujus fluvii est 96. mill. Italicorum.

§. V.

Tiberius, VI: il Tevers, ex Apenninorum Montium Falterona, profiliens, per Florentinum agrum, ad Perugiam Urb: Musarum se-

de insignem contendit; longius verò devolutus, Janiculum à Româ dirimens, duobus ostiis, quorum unum arenis obstructum, Thubasco mari sive Tyrrheno 12. mill; infra Romanam sese immittit. Fluviorum potissimis augetur Tiberis à dextra ripâ, Clani Vl: Chiana; a sinistra Nare Vl: Nera & Aniene Vl: Teverone. Urbs Roma ejusque conditor Romulus, hoc flumen illustrissimum reddire; adeo ut res omnes ad id gestas, miltijugi voluminis vix esset capere. Exundationes illius sunt maximarum calamitatum Portenta. Long: 120. mil: Ital: mensurari potest.

§. VI.

Liris Vl. Garigliano vel Gariglia, antea *Clanis & Glanis*. In ipsa Campania ortus, eamq; & Latium placido alveo interluens, Urb: Minturnas, quondam claram, nunc autem excisam, e cuius ruinis *Trajectum* oppidul: natum, Vl: Trajetto, aliquot minoribus dictatus, præterfluit, & fini Neapolitano sive Tyrrheno mari miscetur. In paludibus *Minturnis* vicinis, Marius delitescens, Savitiam & persecutionem Syllæ effugit.

§. VII.

Volturnus sive *Vulturnus*, olim *Athurnus*, in Samnio fontes habens, per Campaniam & urbes *Venastrum*, *Telefiam* & *Capuam* ad *Vulturnum* Urb: in Tyrrenum mare effunditur.

Sunt

Sunt etiam perplurima alia Italiæ flumina, passim apud Scriptores obvia, sed quoniam & sunt parva & pagellarum harum angustiæ, ea per omnia persequi vetant, potiora tantum eorundem, verbo indigitasse juvabit. *Silanus vel Silaro*, in *Tyrrhenum* mare sive finum *Salernitanum* decurrit; Ita dicitur hic sinus à Salerno urbe ei vicina, cuius Doctores liberum, Scholam *Salernitanam*, seu *Salerni*, inscriptum, conscriperunt, quo tanquam honoratio aliquo emolumento, Richardum secundum, aut Edvardum primum Angliæ Reges, in itinere ad terram Sanctam constitutos, Professores *Salernitani*, adornarunt. *Sybaris* nunc *Cochile* in *Fonium* mare devehitur. *Crathis* in idem effunditur. *Aufidus* nunc *Lefanto*, *Apuliae* fluvius, ex *Hirpinis* montibus oriens, in *Adriaticum* mare sese immittit; ad hoc propè *Cannam*, Annibal Romanos profigavit. *Aternus* nunc *Pescara*, in *Adriaticum* mare erumpit. *Meraurus* nunc *Merro*, *Hasdrubalis*, Annibal's fratrīs, contra *Neronem* & *Livium Coss.* *Dimicantis*, sinistra fortuna & morte, famosus, in *Adriaticum* mare sese exonerat.

THEOREMA VIII.

De fluviis Græciae adjacentibus.

§. I.

Aeberon. Vulgatissimus Poëtarum carmine
C 2 nibus

nibus Epiri fluvius, Acherasia Thesprotiae pa-
ludis Soboles est. Epirum medium secans,
Pandosiam urbem præterlabitur. Dodone de-
inde aliisq; fluiis receptis, Dodonam Urb:
attulit, & 22 mill: Ital: Comm: emensus, in
Jonium Pelagus sese exonerat. Est & alias
hujus nominis fluvius in Italia, Lucanos ab
Appulis disternans, & Urb: Pandosiam in
ripa sustinens, que Alexandre Molossorum
Regi fatalis fuerat locus, cum Tarentinis o-
pem latus, aduersus Bruties Lucanoscg di-
micasset: Dodonæ enim Jovis oraculo, quod
amnem Acherasiam nec non Urb: Pandosiam
cavet deceptus, patriam fugerat, ubi so-
lum hoc flumen, hanc urbem esse putavit.
Just: lib: 1a cap. 2.

S. II.

Achelous, Acarnaniam ab Etolia dividens,
Epiri ejusdem fluvius est. Nomen habet ab
Acheloo Rege; ab antiquis. verò dictus Te-
stius & Azenus sive Axenus, Aspropotamo, Ca-
zochi, Geromlea, &c à celeritate Thoas, ab in-
colis Acarnæ nuncupatur. Oritur hic in
Pindomonte, undè devolutus, Amphilochiam
sinistra, Pleuronam verò recentem & Strati-
um Urb: dextraripa rigans, contra Echinades
insulas, Jonium mare petit. Veteres omnem
aquam Acheloum dixerunt, quod hic fluvius
primus, post diluvium, occultis terræ canali-
bus

bus ruptis, mortalium lumen affectasse feratur; Vel quod fluviorum Græciæ fuisse celeberrimus; Vel Achelous quidam extiterit primus inventor mixtionis aquæ cum vino.

Virg: Georg: 1 de eo canit:

Pœnulaq; innentis Acheloja miscuit uvis.
Long: terè est 65 mill. Italicorum.

§. III.

Peneus nunc Igliaco, sive Penejus ad distinctionem fluvii Thessaliæ. Supra Alpheum fl. in Peloponneso, Elidus fluvius est. Urbes Pyrum Eliacam, & Elidem cavae in ripa fovet. Ostio hujus quo in Jonium mare labitur, insula Zacynthus objecta est. Long. 30 mill. Itall: comma:

§. IV.

Alpheus est maximus Peloponnesi fluvius, cuius Parentem Stymphalum montem scriptores referunt. Hofm: Si fides habenda, ultrà 140 flaviis allabentibus ditescit. Igitur maximâ aquarum mole opimus, per Elidem & Arcadiam, Achajam versus, Alpheum & Pisæ urbes sive Olympiam prætervehitur. Ibi se caniculo condere & subter mare devolutum, in Sicilia propè Syracusas, Arethusa fonte vicissim emergere, Poëtæ magis credunt, quam certò affirmare scunt. Pisæ ad hunc fluvium, Italice Pisæ ad Arnum, Parentem agnoscunt, à quibus originem tra-

hunc. *Pisces Alphæi Olympici*, Jovis Templo
vicinum fuit, ad quod certamen olympicum
solenni usu floruit.

§. V.

Pamisus vel Panisus, Amathus, Mamaus,
Arcadiacus, Tiseo & Spirnazza, quibusdam
dicitur. In ipsa Arcadia natale solum ha-
bens, primo alveo Septentrionem spectantes
terras secat, deinde quasi fræno gyratus, Au-
strum versus propè *Tripolim, Lampadiam,*
& Troezenem lapsus, in *Messeniacum* sinum
procurrat.

§. VI.

Eurotas aliter *Hymerus, Marathon & Neris:*
Eurota nomen vero habet ab *Eurota* quo-
dam Miletus filio, qui in Arcadia stagnantibus
aquis alveum paravit, pronamq; ad *Sinum*
Laconicum viam stravit. *Spartam & Pilas*
Urbes rigans, per *Laconiam* defluit. *Ripæ*
hujus olim *oleis & lauris* frequentibus consitæ
erant, ubi & nobilissimum effodiebatur mar-
mor. Long: 60 mill: Ital. comm.

§. VII.

Inachus VI: Planizza Peloponnesi fluvius,
Argiam interfluens, & Urb: *Ardos* alluens,
recepto, *Erasino, Enus Argolico* miscetur.
Nomen creditur habere ab *Inacho* primo Ar-
givorum Rege. Est & *Inachus, Acarnaniz*
fluvius *Acheloo* junctus: imò & *Bœotia*.

§. VIII.

Cephissus vel *Cephisus* in Doride propè urbem *Lileam* nascitur. Deinde *Elatea* rigata, *Cheroneam* penetrans, in *Bœotiam* fluit, & *Clopa* id lacui illapsus, per cuniculum egreditur, duobus ostijs in mare *Æubæum* rumpit. *Cephissus* albas, *Melas* nigras oves facit test: *Bunus*: Scinditur hic *Cephissus* in duo cornua, quorum dextrum *Thebas* præterlabitur & *Asopus* dicitur: Sinistrum verò *Ismerus* vocatur.

§. IX.

Sperchius hodiè *Agriomela*: *Fluvius Thesaliae*, *Poëtarum* scriptis maximè inclytus. Oritur quibusdam e *Pindo Monte*, quibusdam non ab eodem procul, juxta oppidum *Homile*, & per *Thessaliam* propè *Pindum* & *Phalaram* urbem provolutus, in *Malaicum* sinum sese rapidè exonerat. *Brenno* junior, Galiorum dux cum 152000 peditibus & 20000 equitibus, *Thessaliā* vastatā, *Græciam* ingens, hunc amnem transiit. Long: ejus est 60 mill: Italic.

§. X.

Sunt præterea quatuor fluvii qui in *Thermaicum* sinum irrumpunt: Utpotè i. *Penæus*, e *Pindo Monte* ortus, inter *osram* & *Olympum* montes decurrens, *Thessalica* facit *Tempe*, nec non per *Magnesiam* fluens, *Larissam*

sigam urbem attulit. 2. *Alesomon*, *Haliæmon*, *Pelecas*, *Platymona* seu *Aliagmon*, rapidissimus & præceps amnis. 3. *Axius*, e Sando monte profiliens, pecudem à se potam nigram efficit, & non adeo procul à Pella, *Eriagonio* auctor, in sinum prædictum, dilabitur. 4. *Chabrius* & *Chabria*, in *Brisaltia*, primò se ostentat propè *Europum* oppidū regiunculis, *Amphaxiti* & *Pmxia* rigatis, in *Thermaicam* sinum procurrat.

§. XI.

Strymon, ante *Cönorus*, ex *Scomio* vel *Orbelo* monte in *Brisaltia* & *Thracie* confinianans, *Amphipolim* rigat, ubi & in duo brachia scissus, sinistrum præter *Strymonē* urbem, dextrum verò juxta *Staginem*, in sinum *Strymonicum* fertur. Ab hoc fluvio ad Italos, grues indicat venire, Virg.

§. XII.

Apsus aliis *Tbæpsus*, in ipsa *Magnesia* habet fontes, & in *Taulantiorum* regione, binis ostiis, quibus opposita *Arbenæ* insula, *Joniam* sese insinuat, dicitur quibusdam *Spirnaza*. Occurrunt deniq; duo, quæ Græciæ fluminibus extremam manum imponunt, utpote: *Laus*, *Æas*, *Acus*, *Ayas*, *Alorus* & hordei *Loris* dictus, in *Epiri* & *Macedonie* finibus primum erumpit, & *Apolloniām* urbem præveneatus in *mare Jonium* labitur. Secundus est

Non procul e Beretheso monte primum conspicitur, undē deinde Macedonia limes, ab Auctro in Adriaticum mare decurrit.

THEOREMA IX.

De Svecia Regni fluvii.

§. I.

Nescio qua securitatis dulcedine sōpti, dulcissimæ Patriæ fluvii, tot seculis, quot literæ floruerē, in lucem non prodierint. fortè, quod minus solici & antiquiores & recentiores cum Historici cum Geographi fuerint, res domesticas, literarum monumentis consignare, quas indies oculis nostris oberrare crediderint. Sed factum, vix solidâ laude dignum, cum ipsa experientia hoc nobis ingeret, quod externain corpore quovis, vel hebetiori oculorum acie, facile cerni: interna vero vix acerrimo mentis lumine, nisi articulis solutionis examinati possint. Vixerunt igitur longo temporis tractu, multi Sueci, Sveciæ exæles, Finnones innmueri Finlandiam ignoscentes, donec de Republ. Literaria, imo de tota Patria optimè meritus, Nobilissimus & nunc in cœlis triumphans Dominus Michaëls Gyllenst: Tractatu quodam aureo Patriam patriotis suis ostenderit, cui & ego hac vice, modestia qua par est, multum tribuo.

C §

§. II.

Digna est Uplandia laudibus, quas de Cili-
cæ campis & perfidis oris, Q. Curtius poste-
ritati reliquit. Hæc etenim regio adeo amœ-
na & salubris est, ut mortales statim post dilu-
vium, ejus jucunditate capti, in planicie qua-
dam ad *Salam* fluvium conlederint. Hunc
Præter urb: *Upsaliam*, quondam Regali
Throno Sacram, nunc autem Archi Episco-
pali sede, florentissimo Musarum domicilio,
immensæ magnitudinis Templo, ut & veteri
Svecorum Reg. regia per celebrem, maximis
sumptibus olim extructæ ædes cum deaurato
tecto, *Thor*, *Oden*, *Frigga*, antiquorum Diis
Sacrae, nobilitarunt. Ubi Sveciæ cives in pa-
ganismo, superstitione mente, nec non diro
quodam cultu, prædictos Deos venerabantur.
Augetur *Sala* supra & infra urb. per plurimis
aliis rivis, quibus Uplandia passim rigatur, ita
ut navigabilis in lacum *Meler* erumpat. Qui
antiquitatis studio operam dederunt, Urb:
Upsaliam, ex hoc fluv. nomen derivasse volunt.
Quid ad hunc fluv: præcipuis temporum arti-
culis, ulterius sit gestum, *Ericus Olai* & alii
Patriæ Historici, egregie depinxerunt. Fœ-
cundant Uplandiae terras & alii amnes, quo-
rum potiores sunt: *Tiārpål* *Örbyål* & *Alundål*
in sinum Bothnicum scle exonerantes.

In Sudermannia conspicuntur, amnis Ny-
copensis, in Balthicum mare decurrens, ad quem
urbs Nycopis. Troså/ urbe Grossa nota, & i-
dem mare petens. Fluvius Torslienensis, e-
jusdem nominis urb: prætervehitur. Molen-
dino, ex lapide & laterculo costili ibidem ei su-
perstructo, opportune inservit, & in lacum Me-
ler sese exonerat. §. IV.

In Ostrogothia exceptis aliis est Motala
fluv: qui tempore Birgeri Magni Suecæ Re-
gis, Anno 1292, cursum alias rapidissimum
fit, per aliquot dies. Paucis interjectis
annis, veteres simulatum offensæ & dira o-
dia inter Birg. nec non Ericum & Waldema-
rum fratres ejus exorta sunt, quæ his mortem;
Birgero vero exilium, maximè cum regni af-
flictione, concitare. Restitit & postea aliquoties
sed semper male omne. Oritur limpidissimis
aquis e lacu Weter & Norcopiam in cipa susti-
nens, in mare Balthicum undas suas evomit.

§. V.

Smalandiæ fluv: complures occurunt, quo-
rum præcipui sunt Niða & Laga in territorio
Wesbo/ Helgå urb: Christiæstad penetrâs, omnes
tam periculis cataractis obnoxii, ut ansam
hujus proverbii accolis dederint: Niða och La-
ga raaa mongen af dagar men Helgeå/ var så mye-
ket som begge raaå. Torsås ubi pons Brömsbro-
Vestre-

• progressus potiores sunt: Gotb-elba, horribili quodam lapsu, Trolhättat memorabilis, Tjödal Ljöda & Moos. Wermland: Leesi Elff / Gulspång / Säfan, Jöhorsfors. Dalia, Grännesfors / Rånekestroöm / Daalbyå / & Degerå. Dalekarlia. Dale & Elff / & Öra. Gefrikie: Håsunda Elff / ad quem oppidum optimum & maritimum Gevalia. Helsingia: Liusna / Woxna / Ryla & Tora.

§. VI.

Angermannus, fluv: *Angermanniae* maximè famosus. Origitur in Ållsilla Lapmarki ubi ex occultis terræ canaliculis sub caute quadam, primo alveo profilit. Deinde allabentibus aquis, potissimum verò e *Tempria* descendente, Hammardaals Elff / in parœcia Gåleffra auctus, vehementi & rapidissimo cursu, inter altos montes & prærupta Saza devolvitur. In Resela Sochn tres ingentes, & 50 cubitorum altitudinem exæquantes, cataratas habet, ab excelsâ rupe, quasi per lacunas manu factas, ineffabili aquarum strepitu, in subjectas pertas decidens. His optimum salmonis genus, ultra 150 tonnas quotannis, accolæ capiunt; potissimum in alveo quodam, ante aliquot secula, Pastoris cujusdam Dni Semi, mira operâ in Saxum presso, VI: Tåltåck / qua via Salmones maximè ascensum moluntur. Inde progressus, spatiose adeo

alveo,

alveo, Sinus Bothnico illabitur. Pertra his cataractis vicinæ, multa altæ antiquitatis vestigia ostentant. Utpote: Alces & Naves mira arte cælatas, histories & versus perplatos, tunicis literis exsculptos, sinuosum specum, ab aqua in gyros acta, cavarum, cum hac inscriptione: *Gutta cavar lapidem non vi, sed sœpè cadendo.* Longitud. a primis fontibus ad ostia, est. 30 mill. Suec;

§. VII.

Bothnia occidentalis flumina sunt: Vindel, Piteåfodh / Iulo-Elff / Kalis & Tornet omnia, Salmonum pescaturā quam maximè nobilitata & sinum Bothnicum potentia. Bothnia Orientalis: Remi Elff / Simo Elff / Jyglodh / Laåfiff / Sitajoki / Pyhjotii / Kalajockii / Ladbroås / Gammala Karlebyå / & Beroås in quibus omnibus, pisces, præcipue salmones & lucis magna copia capiuntur. Fenniae propriæ dictæ: Rymo Elff / Euraå / Lappoå / Olyfrys / Ieås / Leimijockii / Moufiså / Birimoå / Mastoå / Resoås Molendinis, Salmonibus & omni piscium genere recolis præsunt. Nylandie: Wanda-fodh ad Urb: Helsingf. &c Gibbo Elff. Carelia: Boxen de quo Nob: Dn. Gylenst: ita. Distant Lappwesi litore australiori, Wiburgo 7 mill: ubi ortum versus præpes & rapidum flumen Boxen emittitur; quod miliare circiter ab ostio, portentosum aquarum præcipi-

rium habet, sagitta instar inter cautes ejaculatorium, vel potius ut maximorum montium se devolventium: est hujus lapsus long. uln. forè 300. lat. 40. Ex aliis. Tantus hic tamē confragosus sonus, ut equi & jumenta, nullis calcariibus, nullis scuticis ad proprie accedendum adigi queant. Terra sub pedibus, arbores in litore tremunt. Nec sine vertigine diuinus conueri; nec astantis vocem utrungs stentoreo conatu, in auorem misam, excipere fas est. Seia / Höghors / Kalliotäki & Systerbeck / olim regni terminus.

S. VIII.

Fatidica jam flumina, in unum quasi fæcilem conjungere luet. In Tavastia Anno C. 1596. die Luciæ Wihamuå / Waltiakostki / Tammerkästki & SarSankästki inhibito cursu, per quattiduum transicun tutissimum præbuerunt, & olim demersum thesaurum luci derunt. Paulo post, seditio rusticorum in Bothn. Saragund. Raumlamb. Jämså & Sa-wolax coorta est. Flumen Sarje jam exaruit ante aliquot annos, & lacus in Kangasala ejus parens, nunc alio alveo Ihara dicto aquas suas emittit, unde aecolis proverb: Iherikä iharankästki saati Sarsan waiwasex. Anno 1597. in Novemb. Räharilan Kästki / Rorkeksii Joiman Kostki in Saragund: Wihamuå & Waltiakostki in Tavastia triduum steterunt,

cum

cum Dux Carolus, rusticorum necem ultus,
triumphator Aboam petivisset. Anno 1598.
Eurajoki cursum stitit & Hyrofors. Anno 1645.
rapidissimum suum impetum inhibuit, nulla
frigoris vi urgente.

§. IX.

Aurajoki, ordine agmen claudit, riparum
ornamentis, omnes Finlandiae s^t. superat: ad
hunc enim Finlandiae Metropolis Aboa sita
est, Parlamento Regio, Episcopali sede, exi-
miæ magnitudinis Templo Cathedrali, & flo-
rentissimâ Musarum Palæstra, quæ universitas
ad Auram appellari solet, maximè memora-
bilis. Ad pagum Råreis/ rudera veteris cujus-
dam cœnobii in dextra ripa amnis haud mul-
tum supra urbem, adhue spectantur. Cunicu-
lo, cœdili laterculo, subter amne *Aurajoki*,
structo, Vestales Virg: & Monachi, inter cæ-
nob: & templum Ab: quondam mearunt, cu-
jus ostia nos hodie latent.

THEOREMA X.

De Thraciæ Fluvii.

§. I.

Nessus vel *Nessus*, *Nestus* aut *Nestos* ex
Pangeo monte egressus Nicopolim urb:
alluens, in sinum Strymonicum sive Ægæum:
mare profluit. Insula Thasus sive Tasso
ostio ejus objecta est, Leones hunc fluv.

ortum

ortum versus nunquam superant, nec Achaeoum in occasum: sed his interjacentibus terris contenti, prædam in natali solo quærunt, ubi & Xerxis camelos occupatos, grandi quadam strage dilaniarunt.

S. II.

Hebrus aut Rhombus, hodie Marisa vel Mariza, Rhodopem montem aliis Montem Argentanum vel Basilissam, argenteis fodinis celebrem, parentem jactitat: unde montium Reginæ haud degener proles progressa, aureas arenas volvens, Philippopolim rigat, nec non multis aliis fluviis auctus, longo tractu in Ægeum mare, duobus ostiis, decurrit, quæ Samothracie insulæ objecta sunt,

S. III.

Sunt & alii complures Thracie fluvii, quorum potiores tantum leviter libare, ratio instituti svader. Bathynias sive Bathysolpus, Turcis hodie Bisterre, quod magnum nomen, vel magnum flumen significat, in Propontidem descendit. Atbyras, aut Atburus, aliis Pyradas, nunc Aqua dolce, non procul à Selymbria in Propontidem fere immittit. Melas, qui Melano sinui miscetur, & à Xerxis sitiens ebus copiis exhaustus est.

THEO-

De Sarmatia fluvib.

§. I.

POtissimis Thraciæ fluv. lustratis, nobilissimi
mi Sarmatia, nobis comparebunt.
Chronus, Germ. *Mammel*, Polonis *Niemen*.
Oritur in Lithvaniæ confinio, versus urbem
Slucko, vel ut quidam volunt in ipsa Russia
alba; unde digressus, multisq; aliis auctus,
urbibus *Grodno* & *Kouno* rigatis, per *Samo-*
gitiam, *Curonensi* lacui illabitur, nec non in-
de egressus, prope munitissimum Prussiæ ca-
strum *Memel*, in *Mare Balticum* immittitur.
Nonnulli hoc flumen, pro Prussiæ flum.
Pergel vel *Pregel* dicto accipiunt.

§. II.

Rubo, aliis *Dwina*, *Duna* vel *Dzwina*, in
Russia vel ipsa Moscovia exortus, quartor fere
leuc: a font: fluv. *Rha*, per Lithuaniae flu-
ens, *Vitebscum* & *Poloskum* urbes rigat. De-
inde per plurimis minoribus ditatus, per Li-
voniam, juxta *Duneburgum* & *Kakenbusum*
urb: devolutus, ad urb: *Rigam* sinu *Rigeni*
excipitur.

§. III.

Borysthenes, variis nominibus apud Au-
tores occurrit; sicut enim *Danaster*, *Da-*
nastus, *Dnicper*, *Nieper*, *Brësna*, *Beresina*,
Dnester & *Nester*: nonnulli tamen in hoc

maneant tunc, quos nominibus ramorum,
vel adeo peregrinis, ipsum Borysthenis alve-
um compellaverint. Oritur hic fluv. in Mo-
scovia, haud procul à fonte Mosqua fluv. qui
metropolim Russiæ Moscuam ex parte pene-
trat. Smolenscium, Orsam & Mobiloviam,
urbes alluit. Variorum postea mikorum un-
dis optimus factus, in tantam omnino magni-
tudinem excrescit, ut nulli Europæorum, ex-
cepto Istro secundus sit. Sic per Volhiniam supe-
riorem lapsus, Kioviam & Circassium urb. rigas,
prope Borysthenë urb: quæ & alias Olbia aut Oc-
zakovia audit in Pontum Euxinum sese exonerat.
Insulas habet permultas, ubi e Kioviensis & Bra-
slaviensis Palatinatus oppidis ac pagis, con-
fluxæ obscuriori turbæ, mansiones & domi-
cilia patent, quæ Cosachi vocitantur. Hic re-
bris excursionibus, in finitimas regiones, imo
in ipsam Turciam factis, ubi & Pontum Euxi-
num infestantes, rapto vivunt. Nomina sua
non mercede conducti, sed gratis & absq; sti-
pendiis, sola prædâ contenti, militiæ dant,
quorum numerus sæpiissimè quadraginta mil-
lia explet. Poloniæ tamen Rex iis interdum
certam pecuniaæ sumam, ad arma paranda
attribuere solet. Est & hic fluvius multis ca-
taractis & præruptis scopolis obnoxius, per
quos undæ ejus ingenti fragore & strepitu, de-
volvuntur. In Ostio Borysthenis maxima sa-
lis co-

lis copia, sua sponte nascitur, ubi & grandia
cete spinis carentia, abunde reperiuntur. Per
600 stadia navigabilis est.

§. IV.

Tanais notissimus Sarmatiae Europae fluv:
Cujus summa curvatura propè oppidum Tu-
jam, Europ. ab Asia separat, oritur e lacu Ju-
vanouvo Ieziero, quod lacum Johannis signi-
ficat, & primum rectâ orientem versus devol-
vitur: Volga verò imminens, subitò se flebit,
aliorumq; àmnium accessione auctus in palu-
dem Mæotidis, propè Urb: Tanaim, nunc A-
soph dictam, commune olim Europeorum &
Asiaticorum emporium, duobus ostiis decur-
rit. Hujus summam curvaturam ad oppid.
Tujam, conatus est quondam, Chamus Tar-
tarorum cum Volga fossâ quâdam, conjunge-
re. Turcis ita Moscoviam & in mare Caspi-
um, navigandi copiam facturus: Sed Russi,
quantæ indè brevi, in se calamitates redunda-
rent, circumspecto animo volutantes, incep-
to jam operi, maximam cladem intulerunt, &
Chamum proposito absistere cogebant. Po-
stea tamen eam perfecit Sachainbejerus Cha-
mus, à quo & fossa, nomen Kamoz accepit, &
septendecim turribus nec non earum præfidiis
firmavit. Tanais 500 Verstas teste Hofm.
latus est.

Turuntus, nūuc *Welikarzeka* aut *Welika Reka*. Dicitur hic fluvius a quibusdā *Duina* sed male, quia *Duina* se in sinum *Rigensem* exonerat, qui aliter *Rubo* dicitur: *Turuntus* verò in sinum *Finnicum* exit. Oritur in *Moscovia*, & longum iter emensus, urb: *Plescou*, *Ruthenis Pskowā* alluit. Indè lacum *Peips*, *Livonibus Peybas* penetrat, unde egressus & *Nervā* vel *Narva* compellatus, *Livoniā* à *Moscovia* distans, *Nyslot* prætervehitur, nec non arcem *Ivangorod* a *Narva* urb: disternans, in sinum *Finnicum* aquas suas magno impetu evomit.

§. VI.

Cheſtus, nūnc Russis accolis primā parte *Lowas*; posteriori verò *Wolchow*. Jaçtantur auctorum animi, ita ut haud satis aperta hujus fluminis deliberatio sit: quibusdam enim exonerat se in sinum *Graniticum* sive *Clylipednum*: quibusdam in sinum *Finnicum*, propè *Narvam*, & sic idem esset cum *Luga*: Piscatori verò in lacum *Ladoga*, *Ruthenis*, *Ladesko Ozero*, cui sententiae, ut maximè verisimili, secunduriari fas est: oritur quippe illo auctore non procul a montibus *S. Mariae* & *S. Nicolai*. Deinde urb: *Chelm* & *Stara Russa* præterlapsus, *Ilmen* lacum intrat. Unde egressus, *Novgorodi* bissecans, *Soliza* & *Ladoga* urbes irrigat,

rigat, & paulò inferius in Ladoga lacum de-
volvitur.

CAP. II.

De Asia fluvij.

THEOREMA I.

§. I.

Pœnitentia ergo tandem impuros illos igno-
rantia fratres & exsanguia hominum
monstra, acerbi sui sceleris, qui nullum non
lapidem movent, quomodo literas & literato-
rum studia detrectent, literatos Supercilio ex-
cipiant atq; denigrent: pudeat inquam illos &
justa mentis bilance demum ponderare di-
scant, quæ innumera hujus vitæ commoda,
quam uberem utilitatum messem, quos pur-
pureos amœnitatis folculos, aut beatæ illæ,
aut nunquam satis deprædicatae animæ, ple-
no sanguis nobis effudere, quæ de vario terrarum
situ, antiquorum miraculis, excellentium vi-
rorum rebus gestis, aurea sua volumina, haud
secus ac ipsarum rerum vivas imagines & ani-
morum icones posteritati, reliquerint. Hinc
etenim Sacro ore trahitur, ut doctos & adul-
tos taceam, quod pueri adhuc in Scholis: Eri-
ci Sapientia, Erici Sandi, Gustavi primi, Gu-
stavi Magni & Caroli decimi, immortales lau-
des pia voce decantare sciant. Quod Cyri
magnanimitatem, C. Julii Cesari innume-
ras

tas expeditiones, *Alexandri Magni* heroicos
Spiritum, *Caroli Magni* fortitudinem deprædi-
care noscant. Quod de orientis & totius
mundi miraculis, de *Aſia, Africa & America,*
de *Indo, Gange, Tigri, Euphrate & Nilo* fluvi-
orum Reginis, doctos & eruditos discursus
moveant, haud aliter ac oculorum suorum
luminibus, tot terras lustrassent, tot mira &
miraculis plena flumina obiissent. Hæc illa
literaria peregrinatio est, quam sine viatico,
sine sumptu, sine mortis & omni deprædatio-
nis periculo instituere possumus. Hujus be-
neſcio & ego hac vice B. C. D. celebriores
Aſiæ fluvios aspicere permam.

THEOREMA VII. *De Flaviis universa Schytia.*

§. I.

Obius, antiquis *Carambucis*. Limes hic Eu-
ropæ ab omnibus Geographis habetur, qui
eam ab *Aſia* distinguit. Amplissimus *Mosco-
væ* fluvius est, & e lacu *Kitysco* egressus, per
Tartariam Moscovit: & *Samojedam* provinci-
am, cursum dirigens, in *Oceanum glaciale*,
sex ostiis teste Hofm. sese immittit. Ostiis
his opposita est insula illa *Nova Zembla*, olim
Elixona, magnitudine cum Sicilia certans.
Riphei montes, nonnullis ab hoc fluvio, dicti
sunt *Obii*, seu *Obia juga*, & promontorium

Lyter-

*Estermis huic fluv. vicinum, Capo d' Obsc., n. e.
promontorium obium.*

§. II.

Parepamisus, prope Ottorocoram montem eritur, ubi & murus 400 leucas longus, contra Tartarorum irruptiones extructus, quo le Sinenses defendunt. Urbes, Succur & Camul præterlapsus, Ockardo fluvio augetur, & per Tartariam, Oceano Tararico miscetur. Est & mons quidam hujus nominis, Indi fluvii Parens.

§. III.

Jaxartes nunc *Chezel*, in *Sogdianorum* finibus oritur; & in occidentem fluens, per eundem regionem, mare *Caspium* petit.

§. IV.

Oxus aliter *Geichon*, *Deistan*, *Xa Cappelnach*, *Monarach*, *Nicaprach* & *Abiamu*, ingens *Sogdiane* regionis fl. *Bactro* fluvio ad quem urb: *Bactra* auctus, *Alexandriam* *Oxianam* rigans *Ocbum* amnem secum in *Hyrcanum* mare devehit. Quarto die ad flumen, *Oxum* pervenit, hic quia limum vehit, turbidus semper & insalubris est potu; Itaq; puteos miles coperat fodere. Curt. Lib. 7: c. 10.

§. V.

Volga, aliis *Rba*, *Edel* & *Thamar*. Fones habet in *Moscovitarum* finibus, vel secundum *Baudrandum*, Teste *Hofm.* in *Rescovia*

provincie: unde paululum progressus, lacum
Volga petit; indeq; egressus *Volga* dicitur.
Deinde pluribus auctus: *Tuveriam*, *Valiti-*
am, *Jaroslaviam* & *Novogardiam* parvam,
ubi *Ocean* spatiolum fluv: recipit, alluit. In-
dè ad *Wafiligerodam* & *Cazamum* urbem, ubi
Samaram fluv: excipit, habitur. *Hinc Sama-*
rā, Soracopia & Zarizā urbibus rigatis, in plu-
rima scissus brachia ad urbem *Astrachan*,
quam plurimis ostiis in mare *Caspium* ingen-
ti vi decurrit. Remotissimis oritur fontibus,
ita ut plusquam quadringenta germanica
miliaria cursu suo conficiat.

THEOREMA III.

De Indiae Fluvii.

§. I.

Indus, *Gall*: *Inde*. *Hisp*. & *Italis Indo*. In-
colis *Sandus*, antiquis *Mausolus*. Juvenis
letri ingenii & egregiae formæ *Indus*, quem
plures desiderarent, postquam se in hunc flu-
vium præcipitaverit, nomen suum ei reliqui-
se fertur. Oritur hic e *Paropamiso* monte,
qui nonnullis *Caucasus* dicitur, vel *Naugra-*
ent, *Taxilam* urb: prætervehitur, & ad *Ny-*
sam Urb: *Hydasphem* & *Hypasin* amnes con-
junctos recipit. *Hypasis* quondam *Alexand:*
Maced. expeditionum terminus fuit, priori
parte dulcis, posteriori vero & ostiis vicina,

marus.

marus profluit. Postea Indus, Bucephalam
nunc Gelfelen, Cassimiram, Attochium, Mu-
tanum, Lucariam & Tattam urbes alluit, nec
non paulo inferius quinq; ostiis, in Oceanum
Indicum se exonerat. Longitudo hujus flu-
vii tanta est, ut Alexand: Mag. unoquoq; die
600 stadiorum iter conficiens, vix quinque
mensibus eum enavigasset. Inter hunc &
Gangem Magni Mogolis Imperium, maximè
situm est; ita tamen ut se nonnihil ultra *Gan-*
gem porrigit. Christ. Funct: in tract: de orb.
Imperant.

§. II.

Ganges, quem in sacris literis *Pischon*, *Pisen*
vel *Pibon*, appellati existimant, Hieronymus,
Josephus & Eusebius. sed Geographis vix ad
palatum, cum scaturigo ejus 1200 leuc: ab
Euphrate distet. Oritur quibusdam ex *Emo-*
dis, quibusdam ex *Imao*, aliis vero *Dalanguer*
Montibus, & per plurimis navigabilibus flaviis
auctus, per Mag: Mogolis ditiones labitur,
Praya & *Gouro*, urbibus Mag: Mogolis cele-
berrimis rigatis, in finum *Gangeticum*, VI.
Golfo di Bengala, quinq; ostiis excurrit. In
medio ferè Mogolis Imperio, fluvii *Geminū*
aqua absorbet, ad cuius orcum, Mag. Mo-
golis Brumalis sedes, urbs amplissima *Agra*
sita est, quæ 200000 hominum in militia
educere potest. Minima latitudo *Gangis* est,

a. miles maxima s. profunditate nulli Orientis fluviorum cedit.

THEOREMA IV.

De Fluviis Regni Persarum sive Sophorum
& Colchidis nunc Mengrelie.

S. I.

Arabis, aliis *Arabius*, *Arbis*, *Artabium*, *Araphius*, *Berbero*, vel *Ilmen* dictus. *Orcus* in ipsa *Drangiana* regione, prope urb. *Propthasiam*, e montibus *Coibocaran*, per *Gedrosios*, *Arbim* & *Parsim* urbes alluens, in *Oceanum Indicum* procurrat. *Portus Mulierum* ad hujus fl. ostium collocatur. *Samydaces*, in *Carmania* deserta oritur, & urb: clarissimas, *Samydacen*, *Alexandriam*, *Armuzam* alluens, in sinum persicum descendit. *Moseus* aliis *Museus*, *Triticiri* vel *Tiritiri*, *Susianæ* regionis fl: sinum *Persicum* petens. *Oroates*, dicitur etiam quibusdam *Tiritiri*, maximus *Susianæ* regionis fluv. eam à Perside dirimens, quod *Curtius* *Pasitigri* amni tribuit, sinum *Persicum* perfundit. *Euleus*, *Dan:* 8 cap. & nonnullis aliis *Ulai*, ad quem urbs *Susa*, *Persico* sinui miscetur. Tam limpidas vehunt undas ut Reges Persidis, earum haustu maximè delectentur. Hunc *Euleum*, *Coaspen* ab antiquis dictum nonnulli contendunt. *Ara-
xes*, aliis *Bendemir*, *Persidis* fluvius, in sinum

Per-

*Perseum, se immittens, ad quam Persepolis
Urbs, in libro Macab: Elymais dicta, & ab Alexandro Thaidis consilio, igne deleta, fuisse
creditur. Eodem situ nunc urbs Schiras comparet. Lycus, Assyriae fl: in Armenia ortus,
inter fluv. Bomado & vicum Arbela, decurrit. Cambyses, Cyrus aliis Cur vel kur, Mardus
qui & Amardus, & Seri, Mediae fluvii, Caspii,
Hyrcani, sive Kuls maris, occidentali littore
exciuntur. Araxes tamen qui ab antiquis
Aras, Cyrum in mare devehit. Strato & Co-
rindas eodem littore Caspium mare perfun-
dunt. Phasis hodie Fasse & Cygneus, Colchi-
dis fluvii, uno ostio, conjunctoq; liquore in
Pontum Euxinum decurrunt. Ad Phasen est
insula parva ejusdem nominis, unde Pavo pri-
mum exportatus dicitur, & propterea Phasia-
nus dictus.*

THEOREMA V.

De Asia minoris, sive Natolia Fluvius.

6. I.

*Cappadociae fl: sunt: Thermodon in Cappa-
docia ortus, inter Themiscyram ad occasum &
Polomanum ad orcum urbes, in Pontum Eu-
xinum labitur. Stygia Europa & Thracia
ejusdem nominis fluv: habent; Sed hunc A-
mazones incoluere. Iris ex Argeo, monte in
Armenie minoris confinio, propè Sebastiam*

urb

urb. oritur, Comenam Ponticam & Lyce amne recepto, Amasiam, urb: prætervectus, in Pontum Euxinum, defecitur. Galatia, Halys, fl: e Dindymo vel Dindyma olim Cybele, Galatia monte ortus, per Galatiam fluens & Cappadociam à Paplagonia, fere disternans, bicornis mari Pontico excipitur, quibus insulam quandam cum Amiso urb: amplectitur. Pontus & Bithynie sunt: Parthenus aliis Dolap, quem Olgatis mons parturit, & Euxinum mare, inter Tium & Amasrim urbes, excipit. Sangarius, Dindymo monte ortus, per Bithyniam, Gallo fl: auctus, inter Calpam & Hippiam fluvios, Euxinum Pontum subit. Phrygia Majoris & Minoris sive Troadis: Meander VI: Madre, ex arce summa Celanarum editus, infinitis adeo curvaturis, aut flexionibus saltem 600, undè Maandri Gyri in Proverb: abierte, Cariam ab Ionia Separans, & urbes, Apamiam, Laodiceam, Tiriam, Magnesiam, Madram alluens, inter Miletum & Heracleam urb: in Ægeum vel Myrionum mare decurrit. Marsyam fl: hic Meander recipit ad Apamiam urb: quam circumfluit. A Marsya Tibicine quodam, cum Apolline tibiarum cantu certante, devicto, & remeritatis ergo, in hunc fluvium mutato, nomen habere, Poeta fabulantur. Recipit & Meander Lycum amnem supra Tiriam Urbem, ad quorum

rum confluentes, Colosse urbs fuit, hodiè Chœnead, quo Pauli Epistola missa. Myſia Majoris & minoris: Rhyndacus, aliis Lico, Laracbo, Lupadi & Turcis Ulubar. In ipsa Myſia majori oritur, & Artyniā stagno facto ad Olympum montem effluens, in Propontidem inter Cyzicon urbem & Ascanium fluv: prolabitur. Ad hunc angues immanes nascuntur ut prætervolantes aves absorbeant. Æſopus vel Æſapus, in mappis recentioribus Spiga. Ex Ida monte proſiliens, in Propontidem ad urbem Cyzicon, devolvitur. Granicus, ex Ida monte proſtuens, per Adrasteos campos, præcipiti cursu fertur, nec non inter Parium & Lampſacum Urbes, in propontidem descendit. Scamandrus, Scamander, antea Xanthus, ex Ida monte ortus, ad Sigeum promontorium, in Ægeum mare labitur. In hoc ſi Sponsæ jam nupturæ ſeſe abluebant, his verbis eum invocantes: Λαβε μηΣκάμανδρε, ην την παρθενιαν. Qua occaſione uſus Cimon quidam Atheniensis, cum generofæ cuiusdam puellæ amore teneretur, quæ jam viro diſponsata erat, in Scamandi virgultis ſeſe oceultavit, caput arundine coronavit, illamq; ex more ſe lavantem, & ſolenne carmen canentem, ut Scamander virginitatem ſuam acciperet, e virgultis proſiliens, in ripam ſublatam vitiavit, dicens: Ego verò iubens

Tubens accipio. Lydæ: Cæcüs aliis Gir-
masti, Pergamum alluens, inter urbes Eleam
& Pytanen illam, quæ Arcefiam, Acad: ni-
hil affirmantis clarissimum Antistiten genuit,
in mare Ægæum labitur. Hermus aliis Tber-
mus VI. Sarabat, ex Sipylo monte ortus, Pa-
stolo, fluctibus aureis olim æstuante, prope
Magnesiam auctus, ad Phœream urbem, Smyr-
neum sinum perfundit. De iis qui magnas
sibi divitias promittunt dicitur, quod Pacto-
los & Tagos sibi polliceantur. Caystrus, ali-
is Chais. Cygnis olim abundasse dicitur.
Inter Ephesum & Colophonem urbes, in Ægæ-
um mare decurrit. Lyciae, sive Aldinelli:
Xanthus, aliis Sibris, profuit e Cadmo monte
& Xanthum urbem interluens in Lycium mare
procurrat. Limyrus, aliis Lorymus, per ur-
bem Limyriam fluens, ad Andriacen urb: Ly-
cium mare petit. Ciliciæ nunc Caramaniæ:
Calycadnus, cuius parens Taurus mons. Se-
leuciam urbem penetrans inter Sarpedonem
& Zephyrium promontoria, in Pambylium
mare egreditur. Cydnus & Tauro monte or-
tus, Tarsum interfluens, gelidissimis aquis,
quæ Alexand: Maced: morbum concivere, in
Cilicium mare se exonerat. Sarus, inter Cy-
dnus & Pompejopolim, idem mare petit.
Pyramus, hodiè Malmistra, Tauro monte or-
tus, per Ciliciam ad urbem Mallum in Mare
defertur.

THEO-

THEOREMA VI.

De Fluvio Terra Sancta sive Palastina.

§. I.

Jordanes, *Hebreis Jarden*, aliis *Jordana*, *Italis Giordano*, *Gallis, le Jourdain*, primo alevio, sub radicibus montis *Libani*, vel secundum alios e *Spelunca Phaneas*, quam in radicibus montis *Libani* fuisse, magni viri haud dubitant, erumpit. Hieronymus & Suidas, teste Hofm. a duobus fontibus *Jor & Dan*, ortum & nomen trahere credunt: Sed Josepho vix ad palatum, qui uno fonte oriri dicit. Alii dicunt *Herodem Tetrarcham*, primum fontes *Jord:* injectis paleis supra *Cesaream Philippi* invenisse, in tribu *Dan*, unde *Jordan*, quasi descendens a *Dan*. Deinde ad Austr: *Samaritanitem lacum* vel *Meron aquas* penetrans, ad *Capernaum* aliis *Capbarnaum urbem*, mare *Genezaret*, *Galilæe* vel *Tiberiadis*, ingreditur; Unde egressus, tribus *Ruben & Gad* cum dimidia tribu *Manasse*, ab aliis in sinistrum latus separans, in *Mare mortuum seu Asphaltitem lacum*, nihil præter bitumen gigantem, immittitur. *Jordanes*, primò fuit limes, Terræ promissæ, tota sua longitudine à *Libano* monte, ad desertum usq; *Cades & Pharan*, centum circiter milliarium iter conficiendo. *Vallum Josaphat* inter *Montem Oliveti* &

ri & urb: Hierosolyma sitam, Cedron torrente
interluit, & in Asphaltiten lacum labitur. Hunc torrentem Christus ad agonem iterus
& David filium Absolonem fugiens, transire-
re. Urbis Hierosolyma a Tito Vesp. desolata,
non magis restaurari potuit. Templum Sa-
lomonis, instauratum à Judæis, Alexander
Macedon: invisit & veneratus est. Elius Adri-
anus. I. R. in vicino loco, aliam novam ur-
bem condidit & Eliam appellavit, ut sic cum
ipsa urbe Hierosolymorum & nomen deleret;
hanc Eliam jovi Capitolino consecravit, &
propterea urb: Eliam Capitolinam appellari
jussit. Versus de variis Hierosolymorum
nominibus tales habentur.

Solyma, Lusa, Bethel, Jerosolyma, Jer-
bus, Elia,

Urbis Sacra, Jerusalem dicitur, atq; Salem.

Sunt & alii præterea in Palestina fluvii, ut-
pote: Eleutherus, & Sabbarius, quibusdam
unus idemq; fluvius, qui e Libano monte edi-
tus, inter Tyrum & Sareptam urb: in Mare a-
bit. SEX dies Sabbathius fluit, singulis die-
bus Sabbathis, quiescendo deficit. Amnem
eundem quidam putant, in Cantico Salome-
nis, Fontem bortorum appellatum.

THEO-

De Mesopotamia & Babylonie Fluviiis.

S. I.

Tigris a velocitate ita dictus, quasi sagittata. Ebræis *Hidekel* dicitur, unusq; quartus fluviorum Paradisi. Aliis, *Diglito* vel *Pastigrius*, hodie *Tigil*. In Armenia majori fonte conspicuo, in plano quedam loco oritur & *Arethusam lacum*, tanta vehementia transvehitur, ut ejus aquæ & pisces nihil quidquam commercii, cum lacustribus habeant. Monro Tauro dein cursum sufflaminante, specu mergitur, subterq; lapsus ab altero ejus latere erumpit. Urbe *Ninive* nunc *Mosul* vel *Mosel* rigata, *Tospiran lacum* transfluit, rursusq; in euniculos meritus, post 20. aut 25. mill: pass: visibilis redditur. Hinc aliquot fl: auctus, & supra *Seluciam* in duo brachia scissus, uno *Seluciam* altero *Ctesiphonem* urbes petit. Unde progressus, *Lycamne* *Arbela* vico famoso, recepto, *Euphratem* perfundit.

S. II.

Euphrates, accolis hodie *Frat*, in majori Armenia primo alveo ortus, *Pyxirates* nominatur: *Taurum* vero montem secans *Omira* audit, eoq; perfracto *Euphrates* dicitur. Inde *Lava* *Mesopotamiam*, *dextra Syriam*, *Arabiām*

E

Babyl.

Babyloniam rigans, née non Melo, Chabora, & Saocora fl: ditatus, in plures alveos dispeſcitur, quorum uno Seleuciam rigans, Tigrim perfundit, altero qui & Regius dicitur, Babylonem permeat, quæ hodie penitus juxta vaticinia Prophetarum evanuit, & ejus loco jam Bagdes vel Baget conspicitur. Inde in Paludes Chaldaicas distrahitur & ad urbē Teredon, vi. Balsaram, alliis Balsorā, Bassoram & Balserā in provinciæ Jerak, a Babylonia vel Bagdet 150. mill: seu 15. dierū itinere, quo Angli Lusitani & Batavi Indicas merces advehunt, Tigrim secum vehens, sinu Persico illabitur. Ur, choæ Abrahami Patria, quæ in sacris paginis Ur Chaldaorum, in dextra ostii ora sita est. M. Tullius de N. D. 2 Mesopotamiam ferti-lem efficit Euphrates, in quam quotannis quasi novos agros invehit. De exundatione Euph. vid: Curt: lib: 5. cap. 1. sunt præterea Arabia Felicis fluvii: Metius, Mare Rubrum perfundens, & Lar sinum Persicum, petens. Cypri: Lycus & Pedieus.

CAP. III.

De Africa & America Fluviosis,

THEOREMA I.

De Nilo & minoribus Afric: fluv: S. I.

Qvod in Europâ Danubius, in Asia Ganges, Quid in Africa est Nilus, verè fluviorum Rex

& fluminum Regina. In Africae desertis Montium Lanæ soboles, non statim Nilus salutatur: ingentem etenim lacum, Nilidem, hodie Zaire & Zembre primò permeat. Cumque diu sævus simpliciꝝ alveo, receptis dextra magnis aquis, descendat, Astapus, id est e tenebris profluens, dicitur. Circa Meroën deinde, insularum suarū clarissimā, in duo brachia scissus, dextrum *Aſſuſapes*, lævum *Aſſabores*, cognominatur, quæ vocabula ramum ē tenebris venitem vel latenter significant; Hæc ubi rursus coeunt, Nilo nomen largiuntur. Hinc uno alveo partim navi- um patiens, partim asper, & præcipiti cur- fu, inter frequentes scopulos, non immenso fragore fluere, sed strepitu prope incredibili ruere creditur. Tandem spatio fessus, lenis & domita sævitia, undas suas promovens, ad oppidum Δέλτη per totam Ægyptum disper- sus, septem immensis ostiis, ad Ægyptinm ma- re contendit. Causæ exundationis Nili, præ- cipue sunt duæ: Eteſiarum eo tempore ex adverso flantium repercussio: aut Æthiopie æstivi imbræ, iisdem Eteſis nubila eo ferentibus ex reliquo Orbe: Ægyptus quippe sem- per imbruum expers est, exundatione Nili ta- men mire fertilis. Plura qui cupit, petat ab Iſaac: Voss: Lex: Hofm: & Cluv: introd. long. recta linea 700. mill.

Africe minoris fluvii sunt: *Cinyphus* seu *Cinyps* hodie *Magra*, è Colle gratiarum profluens, inter *Leptim Magnam* & *Barathiam* in *Syrtim* seu *Mare Lybium* excurrit. Hic insolite magnitudinis ad hunc fluv. sunt. *Triton*, hodie *Rio di Caps*, ad Tacapen Urb. Mare subit. *Bagradas*, hodie *Megrada*, *Magrida* seu *Magierdech* dictus, ex Audo monte ortus, inter *Uticam* & *Carthaginem*, mare petat. *Regulus* ad hunc fluv. serpentem 120. pedes longum, a se interfectum Roman misit. *Tusca* hodie *Guadilbarbar*, Afr. minoris terminus, ad *Hipponem* urb. Mari illabitur. *Mauritanie*: *Mulucha* & *Malva* hodie *Muluya* fluvii *Lybiæ interioris*, *Niger*, e *Nigro lacu* ortus, lacum *Borno*, Regnum *Cano* & lacum *Guarda* penetrans ad urb. *Tombutu*, in plures alveos diuisus, *Atlantico* Mari illabitur. Longitudo hujus 705. mill. Germ.

THEOREMA II.

De America Fluviorum.

§. I.

VIx sine sudore cultioris orbis fluvii, viuis coloribus consignari possunt, quid ergo futurum erit de iis, quos nulli nostratum enavigando lustraverint sed quasi per conjecturarū transennam longinqui tantum aspexerint. Tales sūt Novi orbis seu Americæ, naturales aquarum

um ductus, qvos hic perfecte describere haud
egressus sum, sed nomina Verius, in auctori-
bus obvia, uincunque luci dare.

§. II.

*Canada, alias Fluvius D. Laurentii vel Fre-
tum et sum Fratrum, dicitur, Canadae regionis
juxta Novam Franciam in septentrionali
America fluvius est Floridae provinciae Hisp.
Pasqua de Flores, fluvii celebriores sunt, Ga-
romne, fl: S. Crueus, Charente, Loire, Aine
Seine. Americæ Meridionalis. Rio de Paria,
Rio de Inan de Oregliano. Rio Opotari, Rio
de las Amazones. Sunt & plures in Ameri-
ca fluvii, laude sua nequaquam defraudan-
di; sed quoniam ē manu fide digna lucem non
viderunt, malui eos penitus silentii velo ob-
volvere, quam conjecturis & meritis fabulis
C. L. oculos pascere. Qyamobrem, ut mo-
tus in Corpore sphærico, non perpetuo sit
longius, a punto unde discessit, nisi natura
imperante idem ab alterâ parte vicissim re-
petit, ita & ego postquam ab Europa egressus,
Asia, Africæ & Americæ regiones per divi-
nam gratiam, sartus teatusq; obiverim, ad dul-
cissimæ Patriæ septentrionalia littora, memet ap-
pulsum video, cuius in mollissimo sinu, velis
complicatis & anchora demissâ, mihi jam
jam in deliciis est, recubare, latita-
re, delitescere.*

TRIADI TERMAXIMA GLORIA

Πλεῖστοις ἔυμόρφοις τῆς Φύσεως λαχῶσιν ἀ-
πεῖ τὴν Φιλοσοφίαν ἀλιεῖβαι ἐμφύτευ-
τῆς ἀγχιερέως ρύσκους εἰς τοσῦτην πλατύτε-
ριάτησι, ὅπις πόλιμῶν δίκην παχιές γνῶσεως
τῆς πολυμαθέᾳ ἀκχύωσι φεύγει; Αὐτὸς ὅτε
γὰν ὁ τῆς παιδείας ἀλεθῶς τελυχηκώς πέ-
χθονίων τῶν πόλιμῶν ἔυπόρως ὑπομνηματί-
ζειν εἶδη. Ωσπερ, Σὺ Κύρε λευκαρθεῖς, ε-
πειρέ μις ἀλικρευνὲς, ἀκ πρώτης τῆς ήλικίας
ἡδίσαις ταῖς τῶν Πινακίων πήγαις σκαύον
πολυπλέσμακας, οὐκέ ταῖς τῶν Μυσῶν πα-
ρεμβολαῖς σραπωτης καὶ εργαζομῶν ὑπῆρξας
ἀνδ' ᾧν μὲν ἡδη ἀξίσε κλέα στρατὸς σεμνό-
τηΐ ἀλιαράκτες ἀχανῆ τῶν τῷ Σοφῶν
ἀκβανῷ συναναμίγνυς. ἐυφῆμως ταιταρῆν
συγχαιρώ εὐπλακτοῖς Τάύταις Σπάδης στρατο-
κοπαῖς, πιστὴν την προσευχὴν προτείσεις, γάτει
διδαχῆς στρατοῖς τὰ τῆς πατερίδος ἐλευ-
θερίων τέχνων πεδία διτως ἀρδεύωσιν, ὡς ἐν
ἐνδαιμονία διάγων τὰ τῷ Νήσορος ἐτῇ πολυ-
γίῃ. Εὕρωσο.

Ταύτα ἀσμένως παρέ-
ζευχα

ELIAS WOIVALENIUS,
Alumn. Regius,

RISTIERNUSS SAMUELIS FRISMIS,
CANDIDATUS PEREXIMIUS, AU-
STRO FINLANDUS.

per Anagr. f. in i. & x. in o. mus.

SOLIDR SATIS DISCURRIT DE FLUVIIS MA-
RIS, VERIUS NUNC ISTHIS OPERAM NA-
VANS^o.

Expl.

Surgite nunc Charites, Parnassia cädida
proles^o,
Pergite CHRISTIERNO, laurea certa dare!
Euge! Magisterij laudem titulumq; pa-
rare,

Sedulò dum scandit, pulpita celsa
Sophum,

Atq; subit toties Clarii certamina Phœbi,
Abdita lustrando, dexteritate suâ,
DE FLUVIJS MARIS hic SOLIDE SATIS O-
mnibus Isthis

DISCURRIT NAVANS NUNC OPERAM
penitus,

VERIUS ergo suis virtutibus eminet ille,
Munera carpendo, Pieridumq; bona.

Quā ergo te FRISSI, Musarū docte satelles,
Deliciumq; mihi tollere laude queāz
Hercu-

Merculeos qvoniām didicim̄ tunc
bores,
Gloria t̄i surgit, Delia Laurus. ad eum
Ardor ut in studiis etas mage qvam t̄i
bi crevit,

Sic Juvenes paucos t̄i reor esse parens
Præmia nunc tribuit digno sermōn:
Brabecutes,

Qvæ tibi conciliat laurus amica eoq;ā
Atq; tuis ausis gratatur finnica tellus,

Vis patet ingenuæ, mentis, amœna tuae
Sermo tuis meritis mihi langvet hono-
ribus aptus,

Ergo seqvens votum, luscipe fido a-
nimō.

Accrescas annis clarecens nomine doct:
Annis & studijs claris plaudendo Magister
Clarecens claris titulis sic præmia digna
Nomine plaudendo sic præmia digna reporta
Docte Magister digna reportes; vive valeq;

amicā manu & mente aplaudit

GUST. PACCHALENILIS.

Austro. Finl.

